

9

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 6de jaargang - sept. 1986

KOKKERELLEN
MET
BECQUERELLEN

MILIEUBAMA

EDITORIAAL

Kokkerellen met becquerellen

De zoutrijke minerale methode

BRIEVEN

FLITSEN

Doe die deur dicht

EUROPA

POLITIEK & Co

FRONTLIJN

Arbeid adelt, maar
stinkt soms

Een pas tegen uitlaatgas

Studieweekend verzuring

BERICHTEN

PUBLIKATIES

PUZZELEN

KALENDER

editoriaal

DE OVERHEID ANNO 1986: EEN GLAZEN HUIS?

Een glazen huis dat dringend een aantal ruitenwassers in dienst moet nemen, want het boeltje dreigt erg ondoorzichtig te worden. Recent heeft de Bond Beter Leefmilieu een aantal ervaringen opgedaan die er op wijzen dat inzake openbaarheid van bestuur niet alleen nog een lange weg moet afgelegd worden, maar dat die openbaarheid zelfs teruggeschoefd wordt.

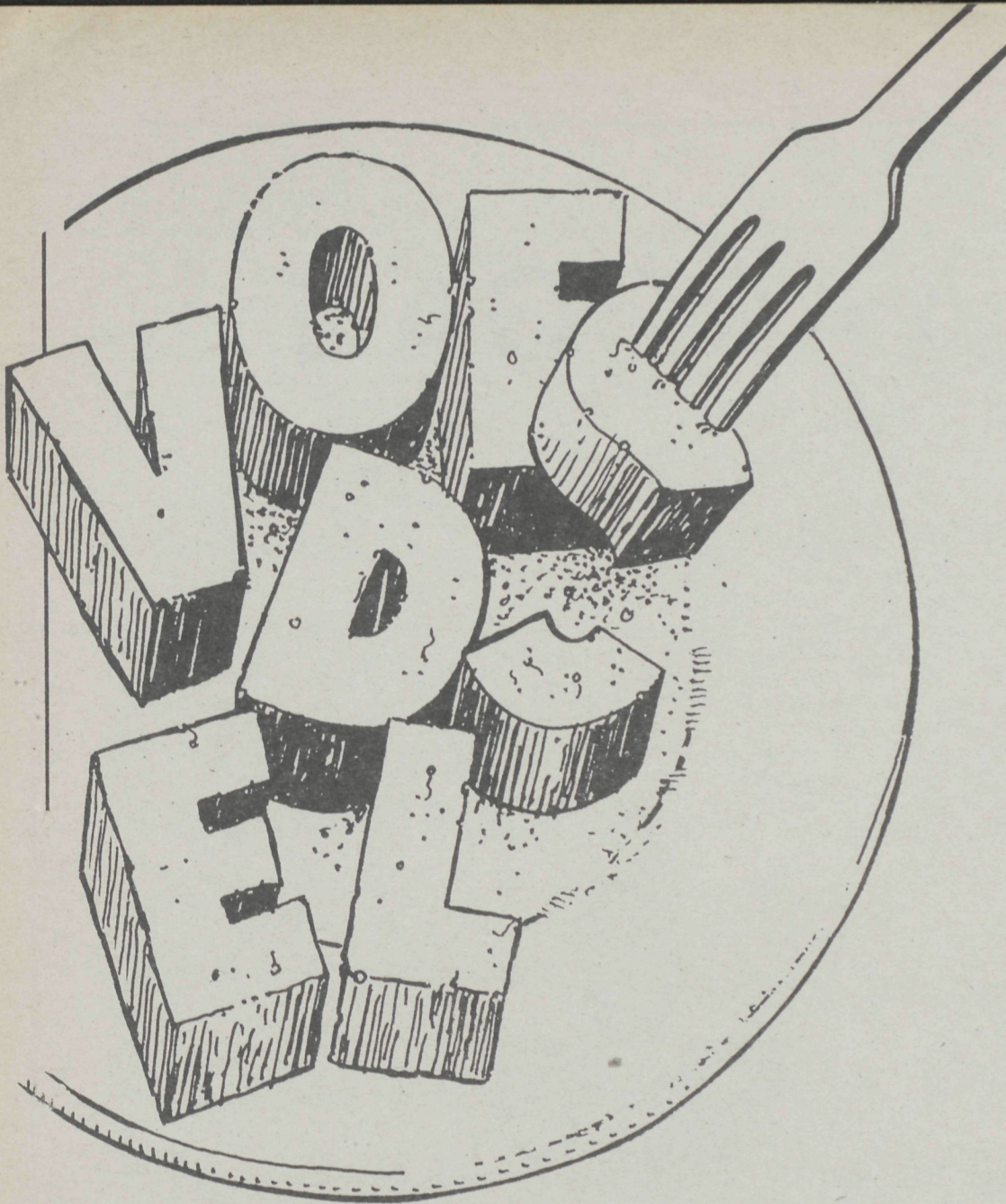
De Bond vraagt gegevens op over meetresultaten inzake de gevolgen van de Tsjernobylramp in ons land, over de kwaliteit van het kustwater, over de luchtvervuiling in het Willebroekse, over de voorzorgsmaatregelen voor toeristen die reizen naar landen die erg geleden hebben onder de radioactieve wolken van Tsjernobyl. Telkens krijgt de Bond nul op het rekwest. Wanneer de Bond een knuppel in het hoenderhok gooit met zijn persbericht over de invoer van radioactief besmet lams- en schapevlees uit Groot-Brittannië geeft de bevoegde staatssekretaris beperkte, vage en ons inziens weinig gefundeerde informatie vrij over de onderzoeksresultaten van radioactief besmet ingevoerd vlees en voedsel.

Dit gebeurt allemaal anno 1986.

De Bond, die steeds recht op informatie en inspraak, hoog in het vaandel draagt, kan dergelijke gang van zaken onmogelijk aanvaarden. We kunnen het begrijpen dat paniekreacties voorkomen dienen te worden, maar doen alsof er nooit helemaal niets aan de hand is, wekt juist het wantrouwen op van de bevolking. Het recht op informatie is fundamenteel. Het gaat tenslotte om de gezondheid van ons allemaal. Weten waar we aan toe zijn is dan ook essentieel. Ergerlijk hierbij is dat de vernoemde gegevens afkomstig zijn (of zouden moeten zijn) van diensten en instellingen die gefinancierd worden door overheidsgeld... dus met de lieve centen van de belastingbetalers, van u en van mij. Een doofpotpolitiek vanwege de overheid is dan ook niet alleen uit den boze maar fundamenteel onrechtvaardig.

Dirk Van Melkebeke

inhoud

KOKKERELLEN MET BECQUERELLEN

Rik Vermuyten is directeur van het Oost-West Centrum in Antwerpen, waar hij regelmatig voordrachten en kursussen geeft over de alternatieve genees-, voedings- en levenswijzen. Hij vertelde ons onlangs hoe hij meent door middel van aangepaste voeding de invloed van straling op ons lichaam te kunnen verminderen en eventueel na blootstelling te genezen. Zijn benadering is "anders" dan de in de wetenschappelijke wereld gangbare visies. Waardoor de nieuwsgierigheid van Milieurama werd opgewekt en wij ons oor enkele uren te luisteren legden...

AARDGAS

Milieuvriendelijk

INVLOED VAN STRALING OP ONS LICHAAM

Vooreerst bestaat er een onderscheid tussen natuurlijke en de door de mens gemaakte radio-activiteit. Bepaalde stoffen bezitten een natuurlijke radioactiviteit. De kunstmatige radioactiviteit waarmee we in aanraking komen, is vooral afkomstig uit onze kerncentrales (lucht en water).

Op bijgaande figuur is duidelijk waar de verschillende soorten stralingen zich in het menselijk lichaam opstapelen. De meest besproken stof na de ramp van Tsjernobyl was jodium 131, die zich het meest opstapelt in de schildklier en in de eierstokken. Daarna kwam cesium 137, dat zich vastzet in de spieren en in de eierstokken. Plutonium is in mindere mate vrijgekomen, maar is wel de stof die het langste meegaat: het heeft een halveringstijd van 24.000 jaar.

Er bestaan drie soorten stralingen. De **alfa-straling** gaat gepaard met materie en reikt niet ver; deze straling bereikt slechts de dichtsbijzijnde afstanden. De **beta-straling** is radioactieve straling die bestaat uit elektronen en kan tot 1 cm in het lichaam doordringen. De **gamma-straling** bestaat uit energie en is de meest verspreide en de meest schadelijke. Ook tussenvormen zijn mogelijk: zo geeft cesium bijvoorbeeld gedeeltelijk beta- en gedeeltelijk

gamma-straling. Plutonium geeft een alfa-straling, maar blijft wel voor duizenden jaren stralen. Als we per generatie 30 jaar rekenen, weten we dat ieder ernstig "plutoniumlek" problemen geeft aan 3 à 4000 generaties...

WAAROM IS RADIOAKTIVITEIT GEVAARLIJK?

Het klinkt misschien lachwekkend (of wraakroepend), maar de wetenschappelijke informatie over de gevaren van radioactiviteit is beperkt. De wetenschappelijke opinie hierover blijft nog altijd verdeeld. Voor 1945 wist men nauwelijks iets over de effecten van straling op de gezondheid. De vraag was toen "gooien we de atoom-bom of niet? Als we ze niet gooien, zullen we nooit weten wat de effecten zijn". Na de ontploffing van de atoombom in Nagasaki en Hiroshima zochten de Japanse medici onmiddellijk naar een oplossing. Maar daarover verder meer. Radioactiviteit komt voort uit zeer zware atomen die steeds maar opgeladen worden, zo erg dat ze beginnen uit te stralen. Dit "zwaar worden" gaat samen met een akkumulatiebeweging van steeds meer verzamelingen elektronen, waarbij het atoom steeds meer gekondenseerd wordt. Op een bepaald ogenblik gaan de elektronen een tegenovergestelde beweging maken. De beweging wordt . In de natuur zelf is er niets dat hierin balans brengt.

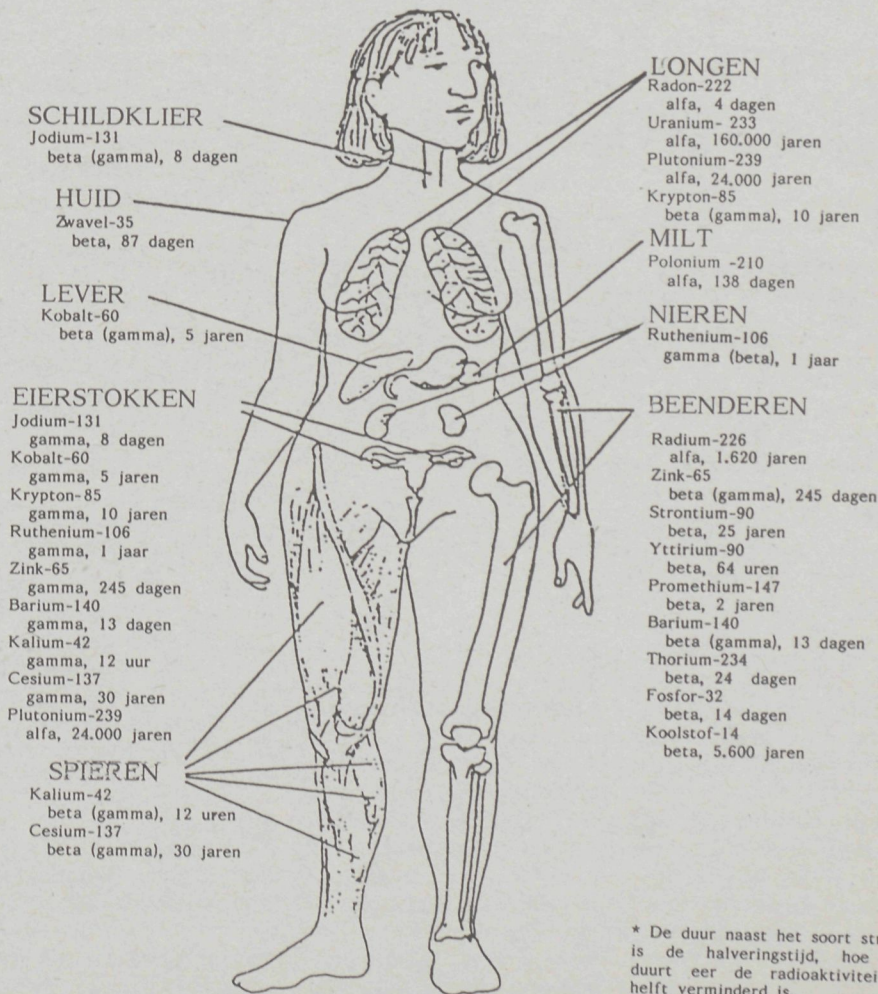
UITZETTEND VOEDSEL

- alkohol
- zoet
- tropische vruchten
- fruit
- noten

- granen
- bonen
- zaden
- wortelgroenten
- loofgroenten
- zeegroenten

KOMPAKTMAKEND VOEDSEL

- vis
- kaas
- wild
- vlees
- eieren
- zout

* De duur naast het soort straling is de halveringstijd, hoe lang het duurt eer de radioactiviteit met de helft verminderd is.

Het ergste effect van radioactiviteit is de onmiddellijke omzetting in as, waar uiteraard geen verweer tegen bestaat. Vanzelfsprekend kan de bevolking aangeraden worden zich zoveel mogelijk te beschermen tegen de grote "flits". Een tweede effect is de straling op zich, die zeer groot kan zijn. Het derde gevolg van radioactiviteit is de inname van atomen die normaal voorkomen in het menselijk lichaam en die zich daar gaan opstapelen.

Om de juiste invloed van de straling te vatten, moet men het onderscheid kennen tussen een cel uit de plantenwereld die uitzet (maakt dus deze beweging); de cellen van dieren zijn daarentegen samengehouden, d.i. Het meest ingewikkelde van allemaal is de menselijke cel, waarbij we nog onderscheid kunnen maken tussen man en vrouw. De vrouw zit (biologisch) nog een stap verder in de evolutie: ze heeft een nog meer compactere cel, wat haar biologische superioriteit verklaart.

De straling van radioactiviteit verstoort de cellen. De graad van inwerking hangt af van de aard van de organen en van de cellen. Radioactiviteit heeft een uitzettend effect, dus heeft hij minder invloed op cellen die compact zijn, en meer invloed op cellen die al uitgezet zijn, die al zacht zijn.

De eerste doelwitten zijn: de foetus, huid en in- en uitwendige slijmvliezen, die een zeer oppervlakkige celvorm hebben (ze zijn bijna zo uitgezet als de plantaardige cellen), mannelij-

ke sexorganen, alle holle organen, uitlopers van het zenuwstelsel waarbij de ogen bv. zeer gevoelig zijn (vermindering van het gezichtsvermogen kan een eerste indikator zijn van straling).

In het lichaam onderscheidt men vaste en minder vaste gedeelten, waaronder de vloeistoffen. Het bloed is de vloeistof die verantwoordelijk is voor onze dagelijkse levenskwaliteit. De lymfe is verantwoordelijk voor het milieu waarin de cel leeft en is veel waterrijker dan het bloed, en daardoor ook veel gevoeliger. In het bloed zelf kunnen de witte bloedcellen het gemakkelijkst beschadigd worden, de rode zijn compakter. Maar uiteindelijk gaan ook de compacte cellen verwijrd worden, hun structuur gaat veranderen.

Ons verweer tegen radioactiviteit is afhankelijk van de graad van compactheid van onze cellen. Alles wat meer compact is in ons lichaam, de vastere organen, heeft meer weerstand.

MAATREGELEN TER PREVENTIE VAN KANKER

Eerst en vooral moeten we onze cellen zo compact mogelijk maken. Dit kan door middel van voeding die meer samentrekkend werkt op onze cellen, door activiteit en een juiste ademhaling. In het westen heeft de doorsnee mens een zeer slechte ademhaling, door de wankelende verhouding tussen in- en uitademen. Onze uitademing zou veel langer moeten zijn (kan tot 7 keer zo lang!). De ademhaling moet ook meer gekoncentreerd worden op de buik. Verder moeten we ervoor zorgen dat onze cellen gereinigd worden van de giftige stoffen die erin opgestapeld worden. Dit kan door activiteit en juiste voeding (zie verder). Bij een grote blootstelling aan radioactiviteit, dus bij een massale dosis, is natriumfosfaat heilzaam.

JUISTE VOEDING TER PREVENTIE VAN KANKER

Uit hetgeen voorafgaat blijkt dus dat we compactmakende voeding moeten nuttigen. Het meest compactmakend zijn vervolgens: zout, eieren, vlees, wild, kaas.

Het meest uiteenzettend zijn fruit, tropische vruchten, zoet, alkohol en chemikaliën. Een aspect dat we bij de beoordeling van onze voeding niet mogen verwaarlozen, is de steeds grotere toevoeging van chemikaliën. Daarbij komt de laatste jaren nog de bestraling die wordt aangewend om snel bederfbare produkten (zuivel, vis, aardappelen,...) langer goed te houden. Door deze straling wordt niet direkt radioactiviteit toegevoegd, maar er ontstaat een denaturatie van het celpatroon. Een deel van de atomen in het produkt kunnen in geringe mate radioactief worden. Voorkeur moet gegeven worden aan inkopen bij kruideniers of boeremarkten waar groenten rechtstreeks van de kwekers aangeboden worden.

De meest compactmakende voedingswaren zijn dus eieren, vlees, kaas. Deze produkten verzadigen de slijmvliezen en inwendige organen echter dusdanig met afvalstoffen, dat daardoor nog meer radioactiviteit kan ontstaan. Omwille

van het hoger gebruik van deze voedingsstoffen, komen bepaalde ziektes als rheuma en artritis, die vroeger bijna ouderdomskwalen konden genoemd worden, steeds frekwenter en bij steeds jongere mensen voor. Ons voedsel heeft geen biologische kwaliteit meer, de weerstand die ons voedsel zou moeten geven, wordt kapotgemaakt door o.a. kunstmest (stikstof), dat het voedsel doet uitzetten (verminderd samentrekkend effect!). Kasprodukten zijn duidelijk altijd slapper, meer uitgezet. Biologisch gekweekt voedsel daarentegen is kleiner en harder.

Wat blijft er nog over als enige gezondmakende voeding? We hebben nog een ruime keuze tussen inheemse boonsoorten (geen prinsessen!), granen, zaden, wortelgroenten (veel compakter dan loofgroenten!) en zeegroenten. Zeegroenten zijn zeer belangrijk omdat ze veel mineralen bevatten en een aantal buffers (alginaten), die werken als reinigers. Deze alginaten zijn selectief, ze wisselen bv. radioactief strontium, dat normaal in ons lichaam zit, uit voor niet-radioactief strontium. Volle granen hebben ook dergelijk soort buffers (fytaten). Granen hebben ook een wisseleffect: ze ruilen zware metalen voor normale metalen, radioactieve stoffen voor niet-radioactieve. Volle granen zijn een middel om opgenomen giften af te voeren.

Wat zeker niet gegeten mag worden zijn dieren die actief zijn als reinigers, zoals schelp- en schaaldieren. In deze dieren worden immers stoffen opgestapeld (plant - dier - dier - mens) die uiteindelijk bij de mens terecht komen.

Waarom wordt hier zout aanbevolen, terwijl onze geneesheren het zo ontraden? In de oosterse keuken worden produkten gebruikt waarin zout door fermentatie wordt omgezet en het ook

meer opneembaar wordt. Zo kennen we miso (10 à 15% zout), tamari of sojasaus (23% zout) die normaal minstens 6 maanden fermentatie kent, en umeboshi, een zure abrikoos die geplukt wordt voor ze rijp is. Dit zijn ook allemaal zoute produkten die kunnen gegeten worden zonder er snel dorst van te krijgen.

Zout is in onze traditionele keuken vooral schadelijk omdat het wordt ingenomen samen met overdadig vet, en zuivelprodukten.

Een ideaal dieet, naar model van een Japans menu, zou zijn: 50 à 60% granen (volle rijst), soep, bonen en zaden, groenten, zeewier.

Duidelijk effect bij overschakeling naar andere voedingsgewoonten mag pas verwacht worden na ongeveer 120 dagen, omdat in deze periode onze bloedcellen volledig vervangen worden.

NABESCHOUWING

De studie van de voeding en haar effecten op de gezondheid kwam net op gang voor de 2de wereldoorlog. Door WOII werd de zaak volledig stilgelegd. Objectief wetenschappelijk gesproken is het dus een zeer jonge leer.

Een Amerikaanse senaatskommissie heeft zich met de hoger beschreven theorie beziggehouden. Het onderzoek van de commissie leidde tot een succesvol resultaat: ze kwam tot de bevinding dat het dieet niet alleen al de nodige dingen bevat, maar bovendien in overeenstemming is met hun eigen raadgevingen ter preventie van kanker.

Lieve Grauls

Het Oost-West Centrum is gevestigd in de Consciencestraat 44, 2018 Antwerpen. Tel.: 03/230 13 82.

DE ZOUTRIJKE MINERALE METHODE

Dr. Akizuki was directeur van de afdeling internationale geneeskunde aan het St. Franciscushospitaal van Nagasaki, dicht gelegen bij de plaats waar de eerste plutonium-atoombom ontplofte op 9 augustus 1945. De volgende getuigenis is een vertaling uit zijn boek "Documentary of a A-bombed Nagasaki", uitgegeven door de Nagasaki Printing Co. Inc.

"Op 9 augustus 1945 viel de atoombom op Nagasaki. Dodelijke radioactieve straling werd over de verwoeste stad verspreid. Voor velen was het een angstaanjagende dood. Voor sommigen een mirakel: geen enkele medewerker van het ziekenhuis stierf of werd besmet door radioactiviteit. Het ziekenhuis stond slechts één mijl van

het centrum van de ontploffing. Mijn assistent en ik hielpen veel slachtoffers die leden onder de effecten van de bom. In het ziekenhuis was een grote voorraad miso en tamari. Wij hadden ook heel wat rijst en wakame (zeewier gebruikt in soep).

Ik had mijn medewerkers enige tijd voor de ontploffing gevoed met bruine rijst en misosoep. Geen enkele van hen had last van radioactieve straling. Ik geloof dat het door het eten van misosoep was.

Op 10 augustus om 8 u. 's morgens stond het Uragamiziekenhuis nog altijd in brand. Het was een echt wonder dat er geen dode viel in dit hospitaal. Ik herbegon de behandeling van de zieken om 9 u. 's morgens,

biddend tot God omdat ik niet kon geloven wat er gebeurde. Er was slechts een geringe voorraad van geneesmiddelen. Het ziekenhuispersoneel maakte zoals gewoonlijk een maaltijd van bruine rijst, misosoep met hokkaidopompoen en wakame, twee keer per dag, om 11 u. en om 17 u.

In deze periode verklaarde de wetenschappelijke wereld in de V.S. dat het centrum van de ontploffing voor de volgende 75 jaar onbewoonbaar zou zijn. Wij sloegen deze bewering in de wind en gingen de volgende dag verder, op strooien sandalen, met het opzoeken van zieken in de huizen van Nagasaki. De derde dag verhoogde het aantal gewonden in het ziekenhuis. Ze hadden tandvliesbloedingen, diar-

ree en bloedingen zonder zichtbare verwondingen. De patiënten zeiden gewoonlijk: "t Is omdat ik het giftige gas heb ingeademd, dat ik nu bloed". Men merkte paarse bloederige vlekken onder de huid en in de slijmvliezen. Is dit dysenterie of purpura? Het is merkwaardig dat de mensen met deze symptomen niet verbrand waren. Het gebeurde in de schaduw op het ogenblik van de explosie. Nu weten we dat dit de eerste symptomen zijn van radioactieve besmetting."

In een ander hoofdstuk vervolgt Akizuki:

"Ik wist niets van de A-bom of atoomenergie. Ik kende zijn letterlijke betekenis misschien als een Chinees letterteken of een klank, maar ik was beschaamd dat ik geen notie had van atoomenergie of zware radioactieve stralen. Dr. Matsunaga kende er ook niets van. Dr. Tsunoo, de grootste wetenschapper in Japan, begreep er zelf niets van, want hij was, te voet, de schade gaan bekijken in Hiroshima. Hij werd besmet door een grote hoeveelheid radioactiviteit.

Dr. Tsunoo, voorzitter van het Nationaal Medisch Kollege, doceerde in Tokyo oorlogsgeneeskunde. Op 7 augustus 1945 kwam hij door Hiroshima en omdat de treinverbinding uitviel, wandelde hij door het middelpunt van de atoomontploffing. Hij vond dat de ganse stad in een oogwenk veranderd was in een hete woestijn.

Geen enkel huis of boom bleef over. De stad was tot de grond afgebrand, over een oppervlakte van minstens twaalf vierkante mijl. Dr. Tsunoo had, zoals al de andere geneesheren, geen idee van de schadelijkheid van radioactieve straling.

Dr. Tsunoo had een bloederige stoelgang op 10 augustus. Professor Koyano bracht hem naar het hospitaal en gaf hem een geneesmiddel voor dysenterie dat helemaal niet werkte. De bloeding begon weer en stopte niet. Op 13 augustus werd hij vervoerd naar de Nameshi-tempel. De symptomen van radioactieve besmetting kwamen steeds feller opzetten. Van de dienstdoende dokters werd ver-

wacht dat ze hem zouden redden, maar hij had letterlijk "gebaad" in radioactieve stralen, en bekwame medische zorg en vriendelijke verpleging hielpen niet. Wij konden hem niet langer redden met onze medische kennis. Door het gebruik van vitamine B1, dextrose en pepmiddelen, werd dr. Tsunoo stevig behandeld, maar toch konden we hem zo niet redden. Ik besloot mijn methode te proberen - met misosoep, ongepolijste bruine rijst, en zout. Suiker is een gif voor het bloed. Koppig overtuigde ik de mensen in mijn omgeving, steeds opnieuw. Ik was zelf min of meer excentriek. Ik kende niets van de nieuwe biofysika of atombiologie: nog geen boeken, nog geen verhandelingen over radioactieve besmetting... Ik had geen idee welk soort stralen de atoomontploffing kon produceren. Ik maakte een diagnose en redeneerde zo: het zou radium kunnen zijn. Röntgenstralen, of gamma-stralen, wat waarschijnlijk de bloedstructuur en het merg vernielt.

Ik voelde een zeker geloof opwellen in mijn hart. Ik gaf de koks en de staf strenge orders ongepolijste volle rijstballen te maken, met de toevoeging van wat zout, om dikke zoute misosoep te maken bij iedere maaltijd, en om nooit suiker te gebruiken. Als ze mijn bevelen niet volgden, gaf ik ze zonder pardon een uitbrander. Eet nooit suiker, geen zoetheid, suiker zal uw bloed afbreken.

Mijn minerale methode maakte het voor mij mogelijk in leven te blijven en hard verder te werken als geneesheer. Misschien kregen mijn collega's en ik geen fatale dosis radioactieve straling, maar het is een feit dat we in leven bleven tussen het dodelijke as van de gebombardeerde ruïnes. Het was dankzij deze zoutrijke minerale methode dat wij allen dag na dag konden werken voor de mensen en we de ramp overleefden, vrij van de erge symptomen van radioactieve besmetting".

Lieve Grauls

Voor uw milieu-informatie:

- Bibliotheek	- Publicaties	- Bibliografieën
- Bemiddeling	- Normen	- Referenties
- Adressen	- Wetgeving	- Audio-visuele middelen
- Advies	- Techniek	

Eigen publicaties :

- Juridisch Milieucompodium
- Monografieën 'Leefmilieu Nu'
- Reeks 'Leefmilieu-Documentatie'
- Reeks 'Leefmilieu-Dossiers'
- Tweemaandelijks Informatieblad 'Leefmilieu'
- Verslagboek 'Stads-ecologie'
- Lessenmap basisonderwijs

Voordelen voor abonnees op het blad 'Leefmilieu' (abonnement 1986 : BF 150)

- 20% korting bij aankoop van monografieën 'Leefmilieu Nu' en 'Leefmilieu-Dossiers'
- op aanvraag een gratis exemplaar van de brochures 'Leefmilieu-Documentatie'
- toegang tot de bibliotheek
- prioritaire dienstverlening.

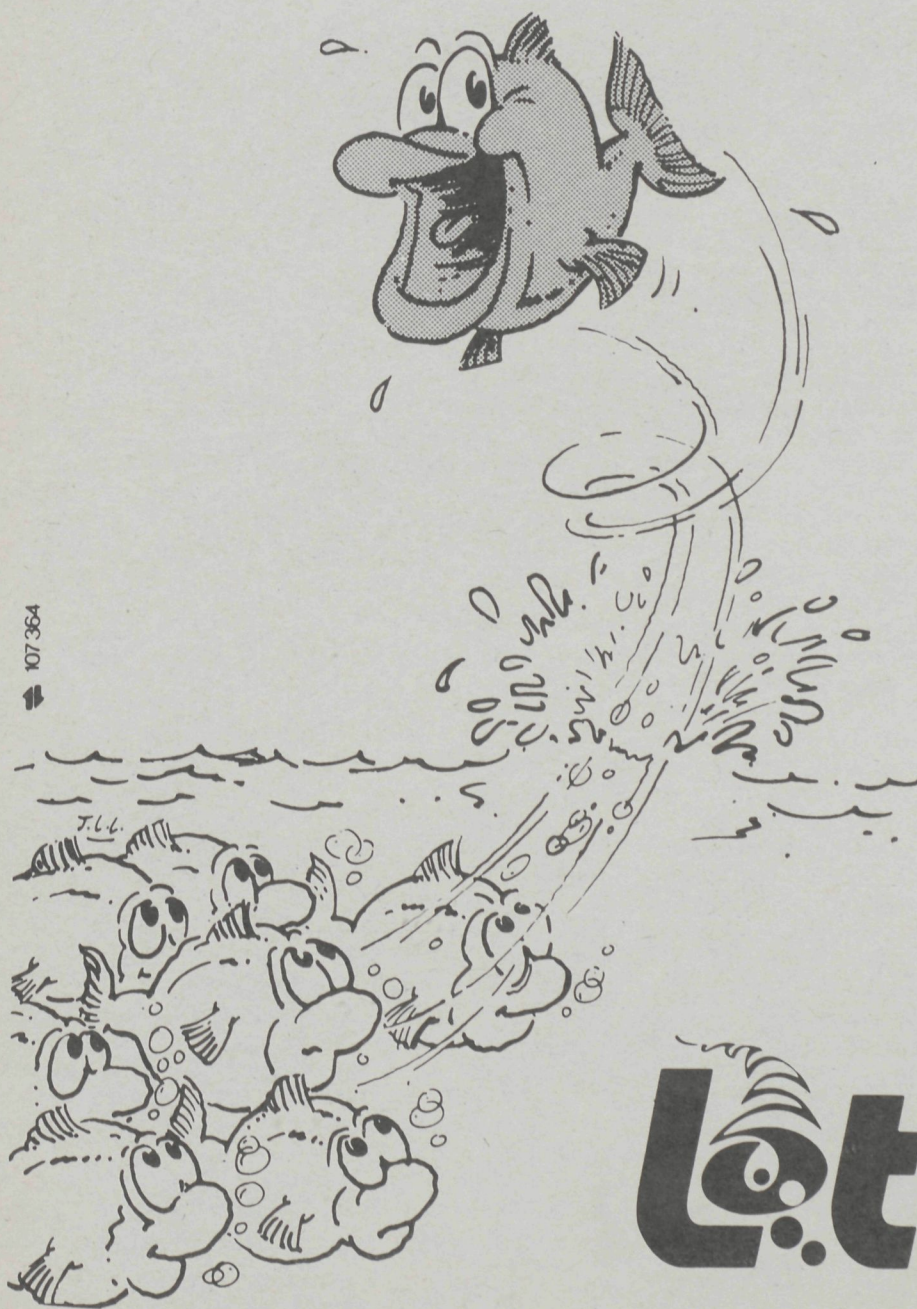

STICHTING LEEFMILIEU v.z.w.

onder de auspiciën van de Kredietbank

p/a Rockoxcomplex - Kredietbank
Kipdorp 11 - 2000 Antwerpen tel.(03)231.64.48

Spring eruit, win de Lotto-buit.

107 364

Lotto®

DE JEUGD VAN VEERTIG

Graag wil ik de informatie over de jeugdbonden in Vlaanderen (in "Hoe groen is mijn kamp", Milieurama 7-8) aanvullen en nuanceren. Ik wil mij daarbij op één punt toespitsen, nl. de leeftijdsgrens van 25 jaar, die door de steller van het artikel nogal zwartwit op beide organisaties wordt toegepast.

JNM handhaaft die leeftijdsgrens zeer strikt, met de bedoeling elke nieuwe generatie de kans te bieden verantwoordelijkheid op te nemen. Alleen zo kweekt men mensen die later nog een grote rol kunnen spelen (b.v. de huidige directeur van het V.L.I.N. is een oud-voorzitter van BJN, nu JNM).

Bij Natuur 2000 worden de touwtjes echter al van bij de oprichting (dus al 13 jaar) in handen gehouden door iemand die toen de 25 reeds een eind voorbij was. Fundamentele beslissingen in deze "jongerenorganisatie" kunnen niet zonder de zegen van de nu meer dan veertigjarige leider. Als er tussen organisaties als Pandaclub en Chiro enerzijds en Natuur 2000 anderzijds op het vlak van leiding een verschil bestaat, dan zal dat in het beste geval zijn dat de jongeren in eerstgenoemde organisaties nog iets te zeggen hebben! Nu zou dat op zich geen ramp zijn, als zo'n strikte leiding het natuur- en milieubehoud effectief ten goede kwam. Wat dat betreft verwijs ik echter naar de lange lezersbrief in Milieurama 5

Het probleem heeft tevens rechtstreeks betrekking op het verlangen van de auteur naar "één Vlaamse jeugdbond". Natuur 2000 heeft de kans gehad méé te fusioneren met BJN en WJ, en ook nadien is door JNM voorgesteld alsnog tot fusie te komen. Dat de "jeugdbond met het grootste ledenaantal", zoals de auteur JNM terecht noemt, daarbij een aantal elementaire eisen stelt, is niet meer dan normaal. Eén van die eisen betreft de strikte toepassing van de leeftijdsgrens, en daar kan de leider van Natuur 2000 zich natuurlijk niet mee verzoenen... Gelukkig roert er reeds wat aan de basis, die zich steeds meer bewust wordt van deze vorm van diktatuur, die m.i. niet in de eerste plaats door de bekommernis voor natuur en milieu wordt gevoed.

Lieve Van Der Goten
Affligem

GROENE SCHOOL

Een regelrecht pluimpje aan Dhr. François, directeur van een lagere school gelegen te Zandvoorde, Oostende.

De zon, de mooie bloemen, de milieuvriendelijke speelplaats en aangename tuin liggen de leerlingen van de E. Gevaertschool nauw aan het hart. "Eerbied voor het groen, dat vertelt Pieter-tje Groen", vertelt het beeldje dat aan de ingang van de school werd onthuld! Ook werden nestkastjes voor de vogeltjes geplaatst. Naambordjes naast de vele bomen, struiken en planten werden aangebracht. De Gevaertschool wordt een **groene school**!

Vele ouders, en zeker ikzelf zijn fier onze kinderen naar een milieuvriendelijke school te kunnen sturen.

Paul Venmans
Oostende

TSJERNOBYL: BIS

Ik kan niet nalaten te reageren op een aantal stellingen van Dirk Verreth (lezersbrief Milieura-
ma juli-augustus) die hij onomwonden voorstelt
als "degelijke" objectieve informatie.

Dirk Verreth laakt de houding van de Russen.
Uiteraard is dat zijn recht en bovendien heeft
hij gelijk! De Russen hadden de bevolking en
de buurlanden (c.q. de media) **moeten** verwittigen!
Dat hebben zij dus (bewust) niet gedaan.
En dat is een zware fout! Maar of deze informa-
tieverstrekking "o zo typisch Russisch" is, durf
ik te betwijfelen. Hoelang heeft het geduurd
vooraleer de Duitse bevolking werd ingelicht
over het ongeval te Hamm (BRD)? Hebben
de Amerikanen de bijna-ramp in Harrisburg
stante pede wereldkundig gemaakt? Of de Engelsen
het Windscale-wrak met de zo liefvallige
naam Sellafield? Moesten de Ieren niet zelf
reageren tegen radioactieve besmetting van
de Ierse Zee? Hebben de Belgen spontaan gereageerd
op (weliswaar kleinere) mankementen
in Doel en Tihange? Heeft Greenpeace niet
moeten onthullen dat de Franse Mont-Louis

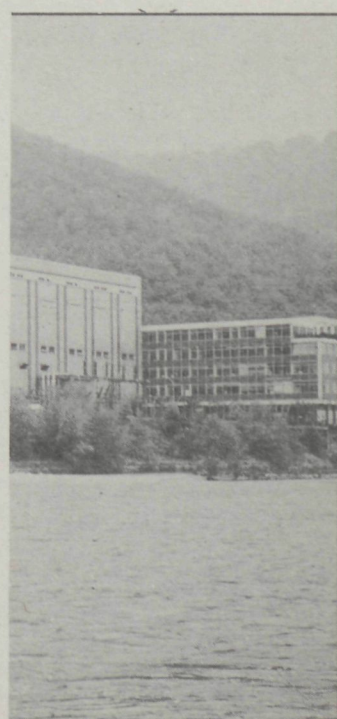
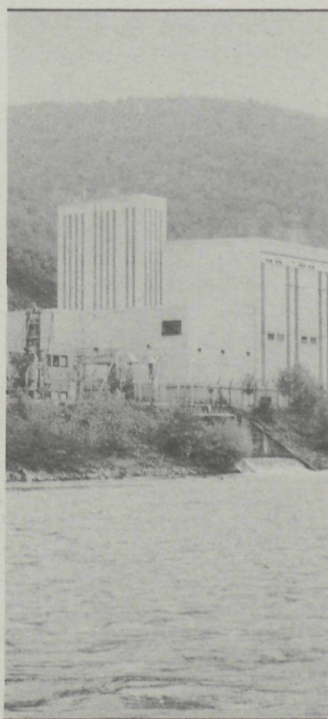
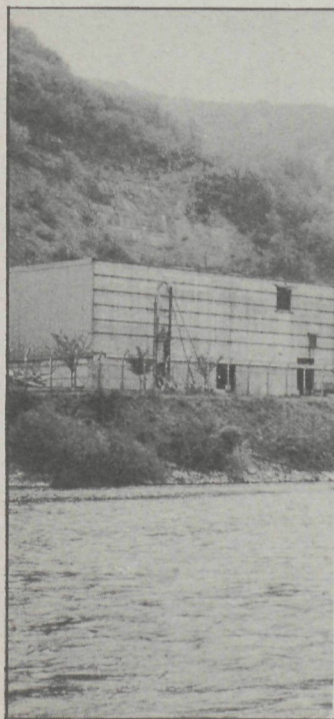
radioactief uraniumhexafluoride vervoerde? Dat
de Tsjernobyl-reaktor niet werd beschermd door
een koepel, werd o.a. door een uitgelekte CIA-
nota tegengesproken. De Russen werken blijkbaar
ook met reaktoren die optimaal veilig zijn,
nou ja... tot er iets ernstig aan de hand is.
Three-Miles Island was toch ook het summum
van het menselijk technisch kunnen?

Tenslotte stelt D. Verreth dat het zich aansluiten
bij het Internationaal Atoombureau dé waarborg
is voor een onfeilbare veiligheid. Ook deze
hypothese gaat niet op: de V.S.A., België, de
B.R.D. e.a. hebben reeds een heleboel manke-
menten aan hun centrales "mogen ervaren",
waaruit ze weliswaar veiligheidslessen hebben
getrokken... maar toch!

Wanneer is een reaktor nu echt veilig-veilig?

Met enig sarkasme kunnen we gelukkig zijn
dat het bij radioactieve melk, spinazie, sla,
schapevlees, regenwater, bodem, ... bleef. Maar
de volgende ramp in Oost of West zou wel
eens fataal kunnen zijn!

Dirk Vercammen
Borgerhout

* Britse milieudeskundigen zijn begonnen met de ontsmetting van het eilandje Gruinard voor de Schotse kust. Op het eiland liepen in 1942 en 1943 een aantal experimenten mis met bommen die bacteriën bevatten die de infectieziekte miltvuur verspreidden. Sindsdien is het eilandje onbewoonbaar.

* Op het Griekse eiland Zantes had een vierdaagse konferentie plaats over met uitsterven bedreigde diersoorten. De meeste aandacht ging naar de Karetschildpadden die ieder jaar hun eieren leggen op een 7 km lang strand in de golf van Laganas, ten zuiden van Zantes.

* Een funktionaris van de Britse nukleaire industrie heeft toegegeven dat in een station voor kernonderzoek **8 kilo plutonium** is "zoekgeraakt" in een oplossingsvat. Pas na 11 maanden is de hoeveelheid opnieuw opgedoken.

* De zwarte neushoorn wordt met uitroeiing bedreigd. In de jongste 15 jaar is zo'n 90% van de zwarte neushoornpopulatie in Afrika door stropers neergeschoten. Sinds juni '85 werden 9 stropers door parkwachters om het leven gebracht.

* Het broeikasfeffekt zal sneller en harder toeslaan dan we denken, vertelden onderzoekers aan een Amerikaanse senaatskommissie. De kommissie riep president Reagan op de zaak ter sprake te brengen op de volgende top tussen Reagan en Gorbatsjov.

* De bodem van de maan bevat een belangrijke hoeveelheid helium-3, een op aarde zeldzame isotoop die, volgens de ingenieurs van de universiteit van Wisconsin, geschikt zou zijn als brandstof voor kernfusiecentrales.

* Na jarenlang zorgeloos te hebben genoten van de oliewinsten, begint Saoedi-Arabië zich de kop te breken over de vervuiling van het milieu door uitlaatgassen, zware metalen en ander chemisch afval.

* Planten blijken te beschikken over een natuurlijk afweermechanisme tegen teveel SO_2 in de lucht. Het botanisch instituut van de universiteit van Keulen heeft dat ontdekt bij komkommers en kalebassen.

* In het Hessense Hanau, nabij Frankfurt, is op 19 juli jl. in een kerncentrale 80 gram van het giftig gas uraniumhexafluoride ontsnapt. Vier arbeiders in de buurt van het voorval konden zich tijdig in veiligheid brengen.

* Het United Fund of Belgium schonk 5 miljoen aan de afdeling pneumologie van het Erasmus-ziekenhuis om een nieuw onderzoek te starten naar de giftigheid van minerale deeltjes. Vooral asbestvezels kunnen tot longkanker leiden waarbij kan worden opgemerkt dat het is aangetoond dat bijna de gehele bevolking met kleine hoeveelheden asbestvezels is besmet.

* Sinds 1885 zijn ruim drie kwart van de oorspronkelijke Amazone-Indianen om het leven gekomen ten gevolge van, vaak geïmporteerde, ziekten, maar ook door het duchtig misbruik van giftige stoffen tijdens de ontginning van de Amazonebossen.

* De regering van Australië verstrekt voorlopig geen exportvergunningen meer voor kangeroevlees en -huiden na een gerechtelijke uitspraak waaruit bleek dat de Australische regering in het verleden deze vergunningen onwettig afleverde.

* Ter hoogte van de Groene Weg te Neder-over-Heembeek werden 66 dozen met telkens tweemaal een halve kilo arseniekumoxyde samen met een 20 kg zwaar pak arseniekumkapsules aangetroffen. De stoffen zijn dodelijk voor de mens als zij - zelfs in kleine dosis - via de mond worden ingenomen.

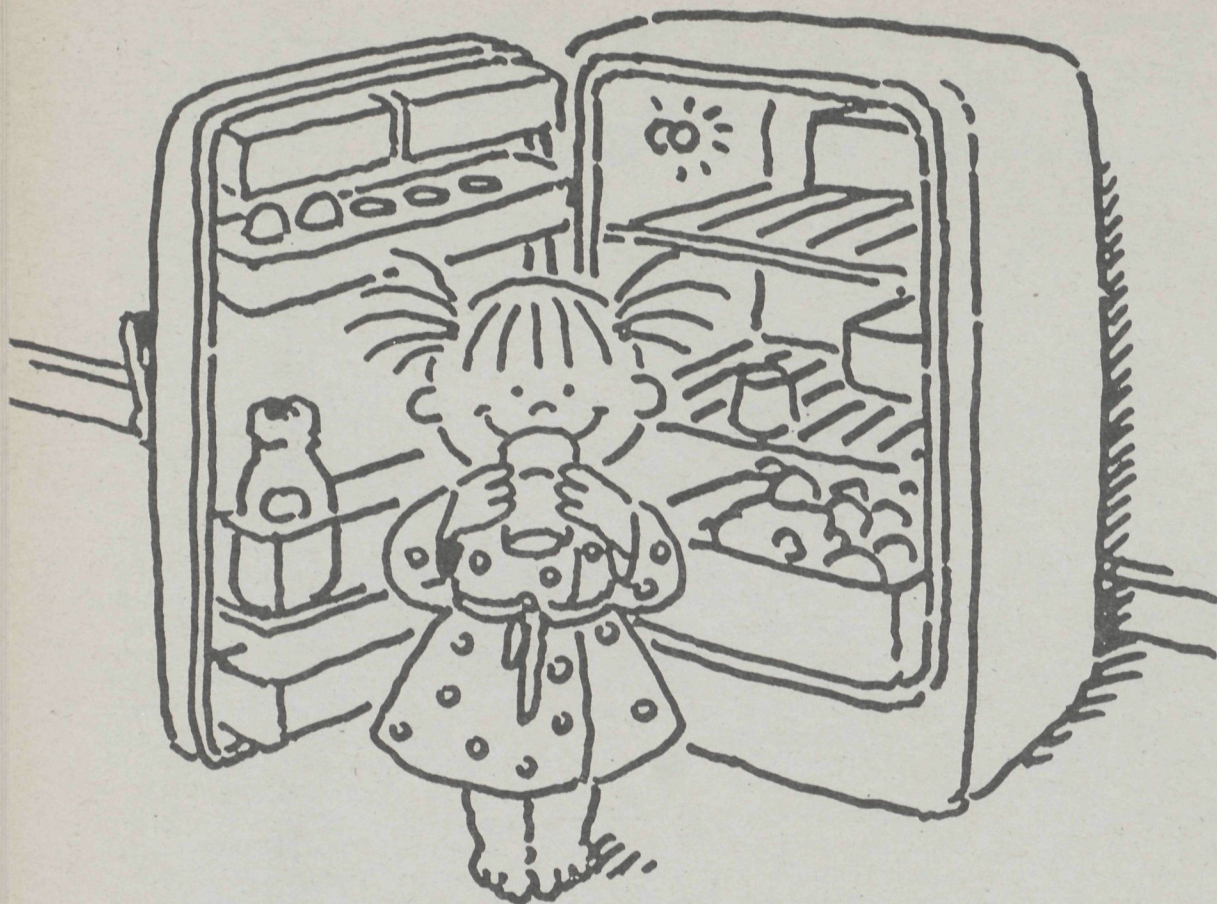
* Amerikaanse deskundigen hebben de onheilspellende prognoses over de gevolgen van een kernkonflikt enigszins afgezwakt. Volgens hen zou de "nukleaire winter iets minder koud" zijn dan oorspronkelijk gedacht. Anderen blijven echter waarschuwen dat de klimatologische gevolgen katastrofaal blijven.

* Vertegenwoordigers uit 150 landen hebben tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van de Internationale Arbeidsorganisatie te Genève een veiligheidsreglement goedgekeurd over het gebruik van asbest. Het gebruik van blauw asbest en het sproeien en verstuiven van asbest wordt totaal verboden.

EXTRA

- * Volgens het Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieuhygiëne is het grondwater dat zich 150 tot 300 m. onder de Nederlandse bodem bevindt meer dan 10.000 jaar oud en moet het met zorg behandeld en tegen bodemverontreiniging beschermd worden.
- * Op het Britse landbouwstation in East Malling is een nieuw soort appelboom ontwikkeld die geen takken heeft. De boom bestaat uit een stam waaraan direkt bladeren en appels groeien. Het ding kreeg de naam "appelzuil" toebedeeld.
- * De Nederlandse overheid kan de files op haar autowegen uitbannen door niet alleen de knelpunten weg te werken maar ook door het autorijden onaantrekkelijk te maken door verhoging van de benzineprijs, het bemoeilijken van parkeren in de binnenstad en het stimuleren van openbaar vervoer, aldus een rapport van het onderzoeksbureau Mc Kinsey.
- * Een Westduits kernonderzoekcentrum heeft een methode ontwikkeld waarmee hoogwaardige kunstmest uit rookgas vervaardigd kan worden. Het grote voordeel is dat niet enkel het rookgas kan gereinigd worden, maar dat de reststoffen opnieuw gebruikt kunnen worden.
- * Frankrijk besluit voorlopig af te zien van elektriciteit uit zonnewarmte. Frankrijks eerste proefcentrale Themis in Odeillo wordt definitief stilgelegd omdat de elektriciteit van de centrale te duur is.
- * Wetenschapsmensen uit de Sovjetunie hebben een geneesmiddel ontwikkeld dat de wanden van een cel beschermt tegen "ongunstige effecten van buitenaf" (waaronder straling en mutaties). Volgens Tass zou het de gevolgen van straling met een derde verminderen.
- * In de VS werd een verbod gelegd op het gebruik van sulfiet om groenten en fruit een verser uitzicht te geven. Vooral in "saladbars" werd sulfiet ingezet om bruine vlekken op klaargemaakte stalen te verhinderen.
- * Shows met dolfijnen en walvissen worden in Groot-Brittannië verboden, tenzij de behandeling van de dieren verbeterd is. Tot zo lang zal import van nieuwe dieren verboden zijn.
- * Zwitserland wil via een petitie een artikel aan de grondwet toevoegen. Het artikel bepaalt dat openbare terreinen en plaatsen niet gebruikt mogen worden als hondebak op straffe van een boete van maximaal 1000 Zwitserse frank ($\pm$ 25.000 Bfr.) en bij herhaling 5000 ($\pm$ 125.000 Bfr.).
- * Een pinguïn die een wandelingetje maakte langs de autosnelweg nabij de luchthaven van Buenos Aires, werd teruggebracht naar zijn land van oorsprong, 1850 km ten zuiden van Buenos Aires. Niemand weet hoe het dier zich zo ver van huis kon verwijderen.
- * De kwaliteit van een deel van het Limburgse drinkwater is zozeer bedreigd dat de Vlaamse Gemeenschap binnen de kortste keren minimum 600 miljoen frank moet vrijmaken om dringende riolerings- en andere werken uit te voeren.
- * Een vooraanstaand ornitoloog op Cyprus heeft gewaarschuwd dat een plan om een zuiveringsinstallatie te bouwen aan het zoutmeer van Akrotiri vele soorten Europese trekvogels bedreigt. Volgens de ornitologen landen daar elk jaar ongeveer 150 miljoen vogels.
- * Een recente studie uitgegeven door het I.H.E. toont aan dat de kwaliteit van de oppervlaktewaters in het Waasland en de Denderstreek niet verbeterd is sinds 1979. Enkel de Zuidlede is op sommige plaatsen van middelmatige tot goede kwaliteit.
- * Voor het eerst is een dier ontdekt, de Solemya reidi - een primitieve verwant van de mossel - , die voor zijn energie niet is aangewezen op plantaardig of dierlijk organisch materiaal, maar rechtstreeks mineralen kan aanwenden. Normaal kunnen alleen planten dat.
- * De ingenieur Yves Carmon uit Aarlen heeft een toestel ontwikkeld om zeewater te ontzilten en dat door uitsluitend gebruik te maken van zonne-energie.
- * De Franse antropoloog Michel Peissel, heeft na zijn terugkeer uit Tibet verklaard dat de plaatselijke bevolking in dat gebied een tot dusver onbekend, aan de Chinese reuzenpanda verwant dier heeft gezien. Biologen achten Peissels verhaal niet onmogelijk, maar wel hoogst onwaarschijnlijk.

Jean-Luc Van den Eede

DOE
DEU

In de vorige Milieurama werd kort uitgelegd waarom het besparen van energie niet alleen financieel gezien interessant is, maar ook het leefmilieu ten goede komt. In hetzelfde artikel werd tevens uiteengezet hoe men energie kan besparen bij het koken. Dat is echter niet alles wat de keuken betreft. Ook koelkast en diepvriezer verbruiken immers heel wat elektriciteit; we mogen niet vergeten dat deze toestellen het hele jaar door, dag en nacht, permanent functioneren. Het is bijgevolg zeker geen overbodige zaak om ook hier de verschillende besparingsmogelijkheden te bekijken.

KAN HET ZONDER ?

De meest volledige vorm van energiebesparing bestaat er vanzelfsprekend in om gewoon geen koelkast en/of diepvriezer in huis te halen. Wanneer men beschikt over een koele kelder, kan men het inderdaad zonder koelkast proberen. Een nadeel (?) hiervan is dat men dagelijks een aantal keren de trap op en af kan rennen, zelfs voor één ei of een lepeltje mayonaisse. Bovendien is het een moeilijke zaak om het er ook in de zomer echt koel te houden.

Leven zonder diepvriezer is al iets gemakkelijker, tenminste als men geen eigen groententuin heeft, of (schoon)ouders die bij elk bezoek vrachten groenten en fruit afleveren. Wanneer men niet van plan is om zelf etenswaren in te vriezen, hoeft men zich zeker geen diepvriezer aan te schaffen. Een kleine voorraad diepvriesprodukten uit de winkel kan uitstekend bewaard worden in het vriesvakje van de koelkast (15 à 20 l). Voor het invriezen van kleine hoeveelheden bestaan er viersterrenkoelkasten (met een vriesvak van 40 à 70 l) en koeldiepvrieskombinatietoestellen (met een vriesgedeelte van

ongeveer 125 l).

Vergeten we trouwens ook niet dat er, in deze tijd van DIRV en Flanders Technology, nog de energiezuinige inmaakmethode van het wecken bestaat.

STERREN

Het elektrisch verbruik van een koelkast of diepvriezer neemt toe met de inhoud en het prestatievermogen. Bezint dus eer ge begint en koop geen toestel met een te grote inhoud of met meer sterren dan nodig. In verband met die beruchte sterren moeten we voor ogen houden dat ze eigenlijk niets te maken hebben met het koelvermogen van de koelkast, maar met het vriesvermogen van het vriesvakje. Denk dus niet dat uw sneetjes rosbief minder snel zullen bederven in een koelkast met drie of vier sterren dan in een toestel met één ster

DE DIE EUR DICT!

of zelfs zonder sterren; enkel in het vriesvakje zal er een verschil in temperatuur te meten zijn.

Een koelkast zonder sterren betekent dat de temperatuur in het vriesvakje ervan niet boven de 0°C mag komen. Het is dan ook alleen bruikbaar om er ijsblokjes in te maken of roomijs gedurende zeer korte tijd in te bewaren. Ideaal dus voor mensen die al een diepvriezer bezitten, en waarvoor een bijkomend vriesvak met lage temperatuur toch overbodig is. Het vriesvakje bij sterreloze koelkasten is trouwens meestal zeer klein; er bestaan zelfs modellen die helemaal geen vriesvakje hebben en dus nog minder energie gebruiken.

In een koelkast met één ster mag de temperatuur in het vriesvak niet hoger zijn dan -6°C.

Het gemiddelde verbruik ervan bedraagt 0,6 à 1 kWh per 24 uur. Reeds diepgevroren producten kunnen er acht tot tien dagen in bewaard worden. Een tweesterrenkoelkast verbruikt 1 à 1,5 kWh per etmaal; de vriesvaktemperatuur komt niet boven -12°C. Men kan er reeds diepgevroren etenswaren tot één maand in bewaren.

Koelkasten met drie of vier sterren verbruiken 1,2 à 2 kWh per dag, d.w.z. het dubbel van

een éénsterrentoestel. De temperatuur in het vriesvak mag hier, net zoals bij een diepvriezer, niet boven de -18°C stijgen. De bewaartijd van reeds diepgevroren etenswaren bedraagt hier verscheidene maanden. Een toestel met vier sterren kan zelfs beperkte hoeveelheden (4 tot 5 kg) invriezen. Het is dus eigenlijk onzinnig en energieverspillend om een viersterren- of driesterrenkoelkast samen met een diepvriezer in huis te hebben. In minder mate geldt dit ook voor een koelkast met één of twee sterren.

MERKEN

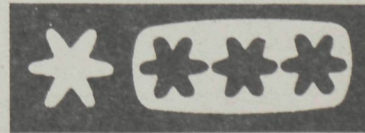
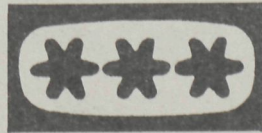
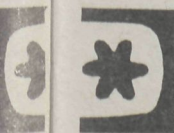
Ook belangrijk is het feit dat het energieverbruik voor vergelijkbare toestellen zeer sterk kan verschillen van merk tot merk. Voor het maken van een keuze tussen deze verschillende merken, kan men zich baseren op de tests die regelmatig door de Verbruikersunie Test-Aankoop worden uitgevoerd. Een voorbeeld: de diepvriezer Bosch GS 278T heeft een energieverbruik van 1,28 kWh per dag; een ITT VF 262 met eenzelfde inhoud verbruikt 2,27 kWh per dag, dit wil zeggen 77% meer. Of nog spectaculairder: het koeldiepvrieskombinatietoestel Bosch KGE 330 verbruikt 1,5 kWh per dag; een ITT VRF 360 met eenzelfde inhoud heeft niet minder dan 3,09 kWh per dag nodig of meer dan het dubbele! Alleen al door het kiezen van een zuinig model kan men volgens Test-Aankoop zoveel energie besparen dat men na 15 jaar met het bespaarde geld een nieuw toestel kan kopen.

Sinds kort zijn er zogenaamde dikwandige of supergeïsoleerde diepvriezers op de markt. Deze verbruiken gemiddeld 34,5% minder energie dan de klassieke modellen. Dat het hier gaat om werkelijk tot in de perfectie geïsoleerde toestellen, bewijst het feit dat, wanneer de elektriciteit wordt uitgeschakeld, het bij een bepaald model 58 uur duurt vooraleer de temperatuur van -18°C is opgeklommen tot -9°C.

KOELEN IN DE KOELTE

Als men, rekening houdend met de zojuist opgesomde elementen, een koelkast of diepvriezer heeft gekocht, is het belangrijk dat men het toestel in een ruimte plaatst die niet verwarmd wordt in de winter en fris blijft in de zomer. Voor elke graad dat het er warmer is, stijgt het energieverbruik met 4%. Dit betekent dat in een lokaal waar het 25°C warm is, een koelkast of diepvriezer 50% meer verbruikt dan in een kamer met een temperatuur van 13°C. Plaats het toestel echter ook niet te koud, b.v. in een lokaal waar het 's winters vriest, want dan zal de termostaat van de koelkast de motor te weinig laten draaien om de temperatuur in het vriesvak laag genoeg te houden.

Zet een koelkast of diepvriezer ook niet in de zon of naast een warmteafgevend toestel

Ekonosauna

Finse sauna voor het hele gezin. Gezond, ontspannend en gezellig. Wij doen het samen, elke week, en dit binnen het kader van SV DE RING, een dienstencoöperatief door en voor het gezin.

Info : SV DE RING - EKONOSAUNA
BRUSSELSTRAAT 200
1720 GROOT-BIJGAARDEN

(fornuis, oven, wasautomaat, vaatwasmachine, radiator,...). Als het niet anders kan, doet men er goed aan om een isolerende laag tussen de twee toestellen aan te brengen (b.v. piepschuim).

Aan de achterkant van het toestel moet de lucht vrij kunnen cirkuleren, zodat de warmte die er door de kondensor en de motor wordt geproduceerd, gemakkelijk kan worden afgevoerd; zoniet stijgt het energieverbruik. Het luchtrooster aan de bovenkant van het apparaat mag niet afgedekt worden. Maak ook regelmatig de achterzijde van koelkast en diepvriezer schoon. Het stof op de koelinrichting heeft een isolerende invloed, en belemmert dus de warmte-afgifte van de warmtewisselaar.

IJSVORMING

Een dikke ijslaag in de diepvriezer of in het vriesvakje van de koelkast is zeker geen bewijs van goede koeling, wel van het tegenovergestelde. Een ijslaag vertraagt door zijn isolerende werking het vriesproces en jaagt het energieverbruik de hoogte in.

Een rijmaanslag van 2 mm langs de wanden betekent al een meerverbruik van 10%; een laag van 1 cm verdubbelt het energieverbruik!! Het is dus zeker nodig om te ontdooien als er zich enkele millimeters ijs heeft gevormd. Niet overdrijven natuurlijk, het volledig opnieuw afkoelen van de koelkast of diepvriezer vraagt ook extra-energie. Om rijmvorming te voorkomen, moet men alle etenswaren opbergen in een gesloten verpakking, zodat er geen vocht kan verdampen, dat zich als ijs vastzet op de wanden.

Warme gerechten moeten eerst afgekoeld worden tot kamertemperatuur alvorens ze in de koelkast of diepvriezer te stoppen. Deze warmte zou niet alleen voor meer verdamping zorgen, maar ook voor een hoeveelheid extra-warmte die weer moet worden afgevoerd.

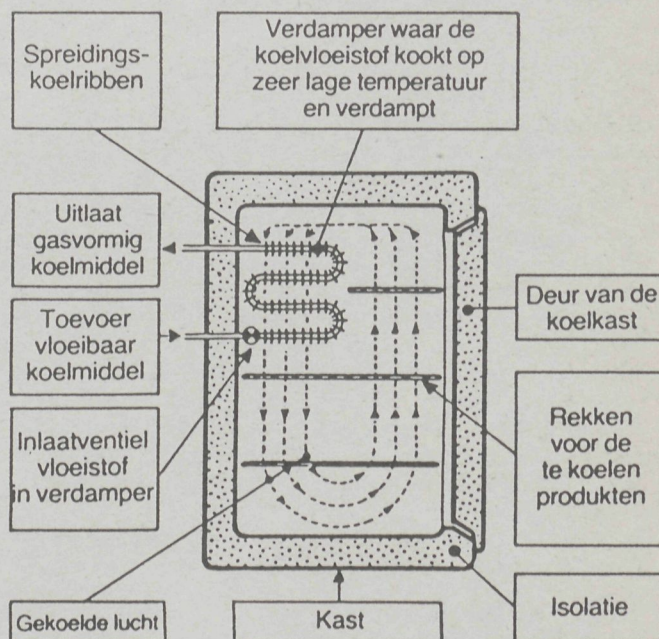
DOE DIE DEUR DICHT

De ideale temperatuur in een koelkast bedraagt 5°C. Regel de thermostaat daarnaar, eventueel met behulp van een nauwkeurige thermometer. Een lagere temperatuur is niet nodig en betekent een hoger energieverbruik. Voor een diepvriezer is de aangewezen temperatuur -18°C; lager is overbodig voor een goede voedselbewaring. Ook hier controleren met een thermometer.

Voor het invriezen van kleine hoeveelheden (0,5 kg) hoeft de invriesknop niet gebruikt te worden; dit kan ook bij -18°C.

Dat de deur van een koelkast of diepvriezer goed moet gesloten blijven, zal zo wel ongeveer iedereen weten. Langdurig zoeken kan vermeden worden als alle etenswaren overzichtelijk gerangschikt zijn, soort bij soort en gedateerd (de oudste produkten vooraan of bovenop). Controleer ook regelmatig of de afsluitranden van deur of deksel nog wel hermetisch sluiten; indien nodig, zo snel mogelijk vervangen. Maak ze ook regelmatig schoon.

Een diepvriezer verbruikt het minst als hij helemaal gevuld is. Eventuele lege vakken kunnen opgevuld worden met blokken piepschuim. Op die manier voorkomt men dat de warmere buitenlucht bij het openen van de diepvriezer de plaats inneemt van de koude lucht binnenin. Dit laatste geldt niet voor horizontale diepvriezers (kist), waar de koude lucht, die zwaarder is, niet uit het toestel kan ontsnappen bij het openen. Een vertikaal model (kast) verbruikt dan ook 15% meer energie. Als men over voldoende plaats beschikt, verdient een kistmodel bijgevolg de voorkeur. En alhoewel de meeste vakanties nu wel al achter de rug zullen zijn, toch nog dit: laat bij een langdurige afwezigheid (b.v. in de verlofperiode) de koelkast ontdooien, maak ze leeg en laat ze uitgeschakeld tot men

terug komt. Het is een duidelijke zaak dat het alles behalve energievriendelijk is om een koelkast bijvoorbeeld twee weken laten aan te staan voor een doosje smeerkaas, een potje konfituur en een restje roomijs. Alles openen vooraleer te vertrekken is dus de boodschap.

Dirk Serneels

TIPS

- koop geen aparte diepvriezer als je niet van plan bent om zelf veel in te vriezen;
- voor het invriezen van kleine hoeveelheden volstaat een viersterrenkoelkast of een koeldiepvrieskombinatietoestel;
- koop indien mogelijk een kistdiepvriezer i.p.v. een kastmodel;
- koop een koelkast en een diepvriezer niet groter dan noodzakelijk;
- koop een koelkast zonder sterren of met 1 ster indien je al een diepvriezer hebt;
- vergelijk het energieverbruik van de verschillende merken vooraleer tot aankoop over te gaan;
- plaats koelkast en diepvriezer in een frisse ruimte, en niet in de nabijheid van een warmtebron of in de zon;
- het luchtrooster bovenaan nooit afdekken;
- de warmtewisselaar achteraan regelmatig stofvrij maken;
- ontdooien zodra er zich enkele millimeters ijs gevormd hebben;
- de etenswaren in een gesloten verpakking opbergen;
- warme gerechten laten afkoelen vooraleer ze in koelkast of diepvriezer op te bergen;
- de temperatuur van koelkast en diepvriezer afstellen op respectievelijk 5°C en -18°C.;
- de invriesknop niet gebruiken voor kleine hoeveelheden;
- koelkast en diepvriezer zo weinig en zo kort mogelijk openen; de etenswaren daarom overzichtelijk rangschikken;
- de afsluitranden van deur of deksel regelmatig schoonmaken en ze vervangen indien ze niet meer hermetisch afsluiten;
- lege diepvriesvakken opvullen met blokken piepschuim;
- schakel de koelkast uit bij langdurige afwezigheid.

BIBLIOGRAFIE

- Praktisch milieubeheer in en om het huis (Egmont R. Koch); A.W. Bruna & Zoon, Aartselaar, 1985.
- Milieusparend huishouden (Marijke M.A. Brunt); Stichting Natuur en Milieu, Utrecht, 1983.
- Energie besparen: alles over behaaglijk wonen met minder energie (L.W. Koot); Elmar, Rijswijk, 1984.
- Thuis energie besparen; Verbruikersunie Test-Aankoop, Brussel, 1983.
- Energie besparen: hoe en wanneer?; Staatssecretariaat voor energie, Brussel, 1982.
- Energie besparen in het huishouden; Staatssecretariaat voor Energie, Brussel.
- Honderd vragen over energie besparen thuis (Sak van den Boom & Peter de Jong); Het Spec-

trum, Antwerpen, 1981.

- De koelkast en de diepvriezer: oordeelkundig kiezen, oordeelkundig gebruiken; Vereniging der Elektriciteitsbedrijven in België, Brussel.
- Dure energie: klagen of handelen?; Test-Aankoop 207 (juni 1980).
- Hoeveel bedraagt uw elektriciteitsrekening?; Test-Aankoop 242 (september 1980).
- Waar zitten de energievreters?; Test-Aankoop 240 (juni 1983).
- Het oog op het verbruik; Test-Aankoop 231 (september 1982).
- Koelkasten: verbruik doorslaggevend; Test-Aankoop Magazine 270 (september 1985).
- Een nieuwe generatie diepvriezers; Test-Aankoop Magazine 270 (september 1985).
- Hoeveel verbruiken ze?; Test-Aankoop Magazine 263 (januari 1985).

BELGISCH MILIEUBELEID ACHTER OP EUROPESE NORMEN

Hobbelt België achteraan met de uitvoering van de zevenentwintig milieurichtlijnen? Uit een overzicht van de situatie (zie tabel) blijken inderdaad lakunes. De nationale regering tekent hiertegen wel protest aan. In ieder geval wordt de Commissie gekonfronteerd met het ingewikkelde systeem van de Belgische instellingen. Op dit moment zijn negentien van de zevenentwintig richtlijnen nog niet precies in de Belgische wetgeving overgenomen. Toch resorteren sommige hiervan onder kommunautaire besluiten van tien jaar geleden. Nu is het zo dat de aan de nationale autoriteiten opgelegde termijn om gevolg te geven aan de Europese akten in het algemeen twee jaar, soms minder, bedraagt. België heeft helaas de reputatie van achterblijver verkregen.

EEN WEINIG BENIJDENSWAARDIG REKORD

Op 12 november 1980 wordt België door het Europese Hof van Justitie veroordeeld wegens het niet respekteren van de voor zes richtlijnen vastgestelde termijnen. Op 2 februari 1982 wordt België veroordeeld voor het niet toepassen van zes andere richtlijnen betreffende het beheer van afvalstoffen, de kwaliteit van de oppervlaktewateren, de verwijdering van de PCB's en gebruikte oliën en inzake de titaandioxyde. Op 16 april 1984 stelt de Commissie een procedure in "wegens het niet nakomen van de verplichtingen onder het EEG-verdrag" voor 4 richtlijnen. Kort geleden deed zich hetzelfde voor betreffende kadmium. Aan parlementsleden die om inlichtingen vragen moet de Commissie soms antwoorden dat zij deze niet bezit. De gegevens schijnen niet gemakkelijk vanuit Brussel naar... Brussel te geraken. Sommige richtlijnen, zoals die betreffende gebruikte oliën, zijn zonder gevolg gebleven. Andere worden onvolledig toegepast. De wet op de vergiftigde en gevaarlijke afvalstoffen van 1974 liep slechts gedeeltelijk vooruit op de Europese richtlijn van 1978. Weliswaar heeft de Vlaamse regio in '81 een dekreet

goedgekeurd maar de Commissie was hierover niet tevreden. De toekomst van een wettekst hangt af van de toepassingsbesluiten. Zonder deze besluiten heeft de wet van 9 juli '84 inzake de import, de export en het transport van afvalstoffen, bijvoorbeeld, maar een fiktieve waarde. De belangrijke "Seveso"-richtlijn inzake de risico's van grote industriële ongelukken wacht nog altijd op een Belgische vertaling, waarvan het wetsontwerp door Firmin Aerts in 1985 werd ingediend. De totale achterstand van België op 1 mei 1986 verleent het land het onaangename privilege het voorwerp van 39 procedures voor "manquement d'état" te zijn. Luxemburg en Nederland, daarentegen, hebben respectievelijk 25 en 28 vervolgingen "geskoord".

VERWARDE SITUATIE

Gedurende de laatste tien jaar heeft België aangevoerd dat het nog niet klaar was met zijn grondwetsherziening. De wetten van augustus '80 hebben helaas niet het vereenvoudigde effect gehad waarop werd gerekend. De staat en de regio's verdelen en strijden soms om kompetenties op gebieden die moeilijk te verdelen zijn. De oppervlaktewateren bijvoorbeeld worden door de regio's beheerd terwijl de kustwateren onder de Staat vallen. Wat te beginnen indien een richtlijn de kwaliteit van het zwemwater betreft? Het feit dat de regio's weliswaar in bepaalde opzichten over exclusieve bevoegdheden beschikken maar dat de Staat de enige officiële gesprekspartner blijft betekent een extra moeilijkheid. De kommunautaire berispingen worden wel degelijk aan de staat geadresseerd terwijl het vermogen tot wetten maken hem niet meer uitsluitend ten deel valt. Zo zijn vijf richtlijnen afhankelijk van de regio's.

EVOLUTIE

Gaat deze abnormale toestand nog lang duren? Zo te zien niet. Ten eerste schijnt het staatssecretariaat voor leefmilieu van Miet Smet het probleem ter harte te nemen. Het heeft aangekondigd dat het verschillende hangende zaken zo spoedig mogelijk zal regelen. Zo'n wilskrachtige aanpak zou de rest van de regering gunstig kunnen beïnvloeden.

In de tweede plaats is de Dienst van de Commissie die op de toepassing van de richtlijnen moet toezien beter gestoffeerd. Tot 1984 moest slechts één ambtenaar "toezicht houden op" de leefmilieurichtlijnen in alle landen van de Gemeenschap. Deze op zijn minst gezegd summiere personeelssterkte verklaart waarom de Commissie tot weinig soepele en formele contacten met haar lidstaten moest overgaan. Indien de lidstaten niets lieten weten, kwam de juridische procedure automatisch op gang. Van nu af aan beschikt de betreffende dienst over een nog altijd kleine maar toch meer uitgebreide

Staatssecretaris voor Leefmilieu Miet Smet

staf die een dialoog met de nationale instanties mogelijk maakt (en waarom niet met de regionale instanties?). Men kan hopen dat deze rechtstreekse uitwisseling meer overtuigend en rendabel zal zijn dan de besluiten van het Hof. Mocht dit niet het geval zijn dan zou een staf kommunautaire inspecteurs gekreëerd kunnen worden, zoals die in de landbouw en concurrentiesector bestaat. Een dergelijke evolutie zou geen goede zaak voor Europa zijn.

Tenslotte blijft er nog een derde faktor die optimisme rechtvaardigt: 1987 zal worden uitgeroepen tot het jaar van het leefmilieu. En België zal - een gelukkige coincidentie - het voorzitterschap van de Raad bekleden van 1 januari tot 30 juni.

DE PROCEDURE BETREFFENDE HET NIET NAKOMEN VAN DE VERPLICHTINGEN ONDER HET EEG-VERDRAG (VIERJARENPLAN)

De politiek van de EEG betreffende het leefmilieu stoelt op vierjarenprogramma's. Dit zijn indrukwekkende documenten die echter slechts een indicatieve waarde hebben. De Europese

politiek vindt zijn konkretisering in door de Raad van ministers van leefmilieu goedgekeurde akten, in de meeste gevallen richtlijnen. Deze verplichten de lidstaten een gesteld doel binnen een bepaalde termijn te bereiken door de richtlijn in hun eigen wetgeving en reglementering op te nemen.

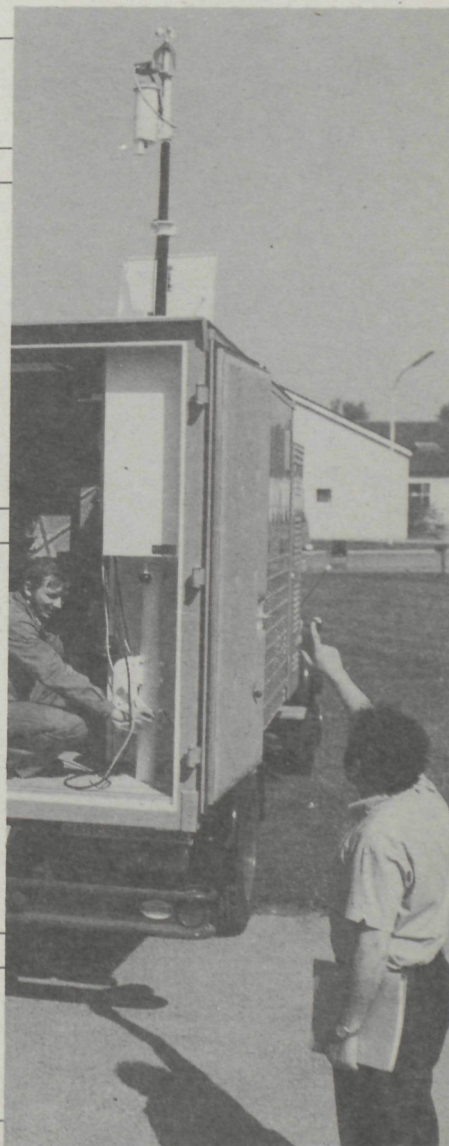
Op grond van artikel 169 van het EG-Verdrag mag de Europese Commissie vervolging instellen tegen een land dat haar niet op de hoogte brengt van de door dit land genomen toepassingsmaatregelen inzake de richtlijnen. De lidstaten zijn, in theorie, verplicht de commissie hiervan op de hoogte te brengen. De procedure omvat een aanmaning, een uitgewerkt advies en, in laatste instantie, de uitnodiging om voor het Hof van Justitie te verschijnen. Omdat het Hof een magistratuur zonder politie is, hebben haar arresten uiteraard slechts een morele waarde. Maar sterk genoeg om de lidstaten aan te sporen orde op zaken te stellen. Indien dit niet het geval is begint de Commissie een nieuwe, identieke procedure.

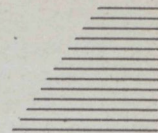
"Europabericht", juni 1986.

Toepassing van leefmilieu-richtlijnen in België

		nationale uitvoering gegeven	nationale uitvoering korte termijn	nationale uitvoering langere termijn
Uitsluitend nationale bevoegdheid				
77/312/EEG	biologisch toezicht bevolking gevaar lood	★		
79/869/EEG	bemonstering oppervlaktewater voor drinkwater	★		
80/778/EEG	kwaliteit water menselijke consumptie	★		
80/779/EEG	luchtkwaliteit SO ₂ en stof	★		
82/501/EEG	risico's zware ongevallen industriële activiteiten		★	
82/884/EEG	luchtkwaliteit lood	★		
84/631/EEG	internationale afvaltransporten		★	
85/203/EEG	luchtkwaliteit NO _x		★	
85/339/EEG	drankverpakking			★
Gedeelde bevoegdheid nationaal - regionaal				
75/440/EEG	kwaliteit drinkwater	★		
76/160/EEG	kwaliteit zwemwater		★	
78/176/EEG	afvalstoffen titaandioxyde-industrie		★	
78/659/EEG	kwaliteit viswater	★		
79/923/EEG	kwaliteit schelpdierwater		★	
80/68/EEG	grondwaterbescherming			★
82/176/EEG	kwiklozingen alkylchloriden		★	
82/883/EEG	toezicht afvalstoffen titaandioxyde-industrie		★	
83/513/EEG	cadmiumlozingen		★	
84/156/EEG	kwiklozingen andere sectoren		★	
84/360/EEG	luchtvervuiling industriële installaties	★		
84/491/EEG	hexachloorcyclohexaanlozingen		★	
85/337/EEG	milieueffektrapportering			★
Uitsluitend regionale bevoegdheid				
75/439/EEG	verwijdering afvalolie			
75/442/EEG	verwijdering afvalstoffen			
76/403/EEG	verwijdering PCB's en PCT's			
78/319/EEG	giftige en gevaarlijke afvalstoffen			
79/409/EEG	behoud van de vogelstand			

Bron : Belgisch staatssecretariaat voor Leefmilieu.

►► Om het nieuwe schooljaar met goede moede te starten, tenslotte dit. Minister Lenssens antwoordde op een vraag van mevr. Lefebber (SP) dat een inventarisatie van de schade aan de gezondheid van de bevolking, veroorzaakt door zure regen op dit moment (3 juni) niet mogelijk is.

En waarom dan niet, zal menig argeloze lezer zich met ons afvragen? Welnu, in 1985, aldus de minister, heeft een vergadering van experts het probleem onderzocht en geen directe effecten gekonstateerd. Wel zijn er "natuurlijk" talrijke indirecte effecten, maar die zijn zo verscheiden, complex en onzeker, dat een inventarisatie onmogelijk is. Een onderzoeksproject is bijgevolg overbodig. Zonder commentaar.

►► Uit het antwoord van staatssecretaris Miet

Smet aan J. Gabriels (VU) blijkt dat voor bedrijven die ingevolge een faillissement hun verplichtingen niet kunnen nakomen, oplossingen kunnen gevonden worden in een verzekeringsplicht en in de oprichting van waarborgfondsen. De staatssecretaris verwijst hierbij het "geachte lid" naar het Waarborgfonds, opgericht door de wet van 22 juli 1974, op de giftige afval, dat onder andere tot opdracht heeft op te treden bij onvermogen van de aansprakelijke persoon. Prachtig, ware het niet dat dit fameuze fonds nooit operationeel is geweest. In theorie is de taak van dit fonds sinds 1981 overgenomen door OVAM, maar in de praktijk is dit fonds op verre na niet operationeel; niet in het minst wegens politieke touwtrekkerij tussen gewestelijke en nationale overheden. Is dit een grap ... of om te huilen?

► In een vorige Milieurama deelden wij mee dat het EEB de ontmanteling vraagt van 31 Westeuropese kerncentrales van het UNGG of het Magnox-type omdat ze niet over een veiligheidskoepel beschikken om radioactieve gassen vast te houden (zoals in Tsjernobyl). In ons land werd er nogal gepocht met het feit dat onze kerncentrales uitgerust zijn met een dubbele veiligheidsmantel: een Belgisch Tsjernobyl is dus (quasi) onmogelijk. Wat blijkt nu: alleen al in Frankrijk, West-Duitsland en Groot-Brittannië staan respectievelijk 39, 1 en 38 centrales zonder een dubbele beveiliging. Ondertussen weten we ook dat radioactieve wolken zich niet storen aan lands- of ideologische grenzen, zodat ook wij Belgen zullen meegenieten van radioactieve wolken uit Frankrijk, Duitsland of Groot-Brittannië, wanneer er weer eens iets misloopt. Of zou dat ook vallen onder het vrije verkeer van goederen en personen binnen de EG (???) zoals we vernemen uit een antwoord van de staatssecretaris voor energie Knoops, aan senator Truffaut (PS).

► Herinnert u zich ook, beste anti-kernenergie-militant, dat dhr. John Huylebroeck, adjunkt-kabinetschef van staatssecretaris voor het leefmilieu Miet Smet, op de betoging van 25 mei jl. te Antwerpen, verklaarde dat alle in ons land genoteerde metingen i.v.m. de ramp Tsjernobyl, binnen de week, bekend zouden gemaakt worden in de pers? Dit om te bewijzen dat de overheid inderdaad niets te verbergen heeft. Ook om te bewijzen dat niets ernstigs aan de hand is geweest in ons land. Tot nu toe hebben wij - zelfs niet met een vergrootglas - geen beloofde meetresultaten teruggevonden. Nogal logisch, want wat blijkt uit het antwoord van mevrouw Miet Smet op een vraag van Delhay (PS) ? Reeds op 16 mei 1986 besliste de ministerraad om een uitgebreid rapport over deze metingen over te maken aan het parlement. "Binnenkort", belooft de staatssecretaris op 24 juni jl. in de kamer van volksvertegenwoordigers. Dat het nog een tijdje kan duren blijkt echter uit het feit dat het rapport moet voorbereid worden door medewerkers van maar liefst 13 ministeries en dat maar liefst 5 ministers hun fiat moeten geven over het vrijgeven van gegevens i.v.m. de Tsjernobyl-gevolgen in ons land (o.m. het ministerie van landsverdediging!). Wie door deze uitspraken in nauwe schoentjes komt te staan is dhr. Huylebroeck. Ofwel stond hij tegenover de pakweg 5000 betogers op 25 mei jl. straal te liegen, ofwel had hij geen weet van de "16 mei beslissing" van de ministerraad en werd hij door zijn meerderen mooi voor schut gezet. Wat een adjunkt-kabinetschef lijden kan.

Dirk Van Melkebeke

MET KERNENERGIE WERK in EIGEN STREEK

► WATERSPAARBEEKEN EEKHOVEN

In Rumst en Duffel plande het staatssekretariaat voor volksgezondheid en leefmilieu de bouw van een waterspaarbekken met een inhoud van 1,8 miljoen m³. De geplande bouw is illustratief voor een manklopend milieubeleid:

- de milieugroepen willen zo'n zuivere rivieren en oppervlaktewateren dat er drinkwater kan worden uit onttrokken,

- het beleid tolereert vuile rivieren zodat steeds meer waterwinningsgebieden moeten worden gegraven ten koste van steeds meer natuurgebieden.

Het geval "Eekhoven" is exemplarisch voor een beleid dat niet durft te raken aan de belangen van de industrie. De ekologische beweging moet aldus met lede ogen toezien hoe:

- (al dan niet vergunde) lozingen van onze waterlopen open smeerpijpen maken,

- gratis te plukken waterreservegebieden (met name de leigroeven in de Rupelstreek) worden vergiftigd met chemikaliën,

- dat schaarse restjes natuurgebied worden weggegraven om een miljardenkostend spaarbekken te bouwen,

- dat 44% van het aldus gewonnen water aan gunsttarief wordt teruggeleverd aan de industrie die op die wijze wordt gespaard van investeringen in eigen waterzuivering,

- dat dit water na gebruik (én vervuiling) terug in de rivieren wordt geloosd.

Aldus komt men in een vicieuze cirkel terecht, waarbij steeds meer vuil water ontstaat en men "verplicht" wordt om steeds meer natuurgebieden te verslinden in een onlesbare dorst naar proper water.

De achtereenvolgende ministers voor ruimtelijke ordening, met name Akkermans en Pede, beriepen zich op art. 20 van het K.B. van 28.12.1972 betreffende de inrichting en de toepassing van de gewestplannen dat onder bepaalde voorwaarden toelaat af te wijken van de voorzieningen van het gewestplan en dit voor bouwwerken van openbare diensten en gemeenschapsvoorzieningen. Echter, art. 20 stipuleert dat deze bouwwerken slechts kunnen toegestaan worden buiten de daarvoor speciaal bestemde gebieden, op voorwaarde dat ze verenigbaar zijn met de algemene toestemming en het architectonisch karakter van het betrokken gebied. Het graven van een waterspaarbekken, waarvoor ca. 50.000 bomen en planten zullen worden gekapt, kan bezwaarlijk verenigbaar worden genoemd met het architectonisch karakter van een natuurgebied. Waar het terrein als agrarisch gebied is ingekleurd, gaat de inplanting van een spaarbekken zulks volledig teniet doen.

De gedupeerde bewoners van Eekhoven startten, na het verlenen van de bouwvergunning, een procedure voor de Raad van State. In afwachting

van de behandeling, namen de werken een aanvang. De v.z.w. Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek, evenals een partikulier, dagvaardden de Belgische Staat in kortgeding. Wat gevreesd mocht worden, werd bewaarheid: de vordering van de milieuvereniging werd afgewezen als zijnde niet ontvankelijk bij gebrek aan belang. De vordering van de partikulier werd wel ontvankelijk en gegrond verklaard. Dit is uiteraard ten zeerste verheugend!

Hierbij twee bedenkingen:

- de vraag stelt zich: wat indien men geen naastwonende partikulier bereid had gevonden individueel te procederen en toch de vordering zeer gegrond is (zoals in casu het geval)? Men staat alsdan voor een formele doch onoverkombare hinderpaal, en met al het gelijk aan zijn zijde, haalt men op basis van een eng-juridische motivering bakzeil;

- zelfs wanneer een vergunning is uitgereikt, kan de rechter in kortgeding de werken stilleggen zonder uitspraak te doen over de eventuele onwettigheid, maar in afwachting van de uitspraak van de Raad van State. Hierbij bevestigt de rechter de zienswijze welke reeds gesloten lag in vroegere rechtspraak (cfr. Brussel, 19.10.1982, R-W '84-'85, 1230; Rechtbank Antwerpen, Kortgeding, 10.1.1973, RW '73-'74, 1194, Rechtbank Dendermonde, Kortgeding 13.4.1977, T. Aann. 1979, 317, Rechtbank Veurne, Kortgeding 21.5.1980, RW '81-'82, 335).

GS

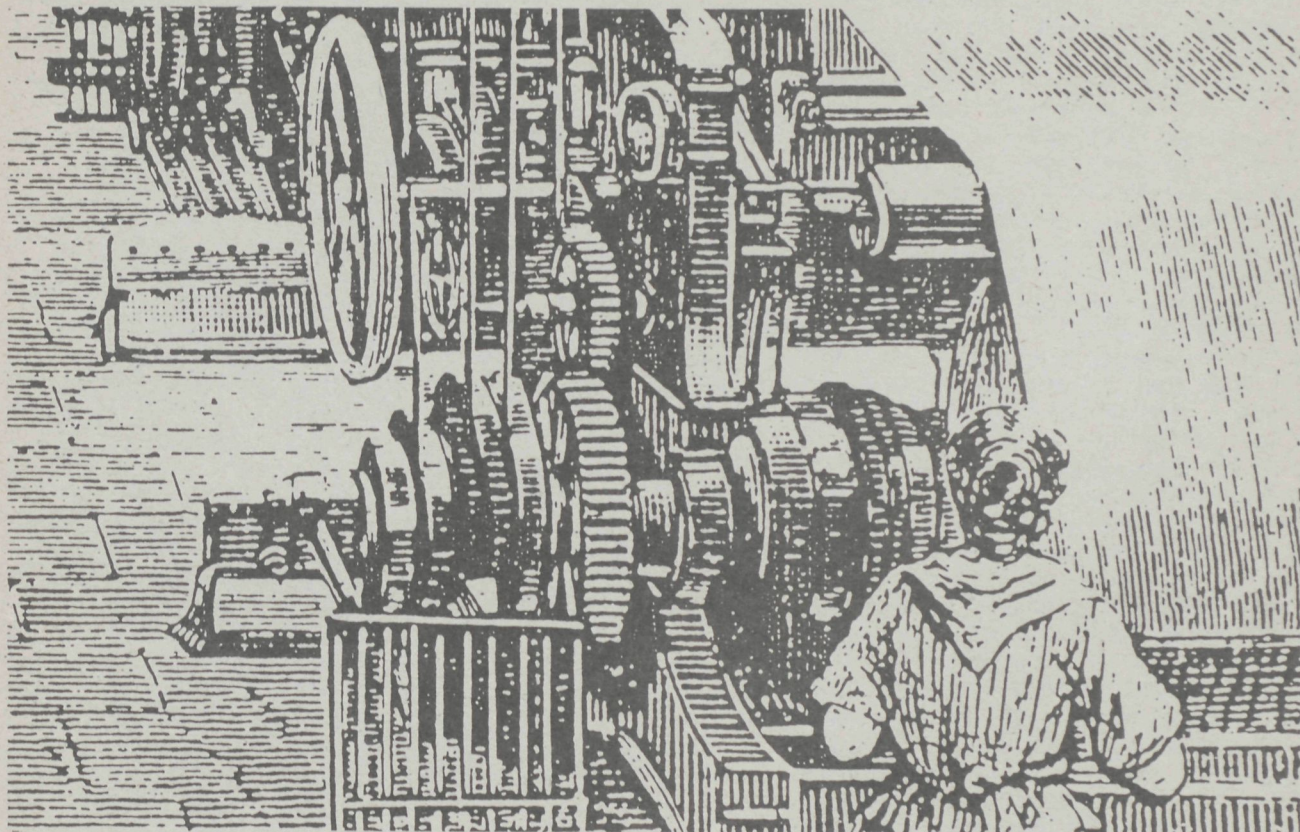
► PLATEAU VAN CAESTERT BLIJFT GESPAARD

Reeds jarenlang geniet het Plateau van Caestert (Riemst) bescherming vanwege een reeds vroeger uitgevaardigd klasseringsbesluit. Dit plateau, behorend tot het Sint-Pietersberg-komplex, is uniek door zijn schrale graslandbiotopen (met o.a. het voorkomen van zeer zeldzame orchideeën), voor zijn (avi-)faunistische waarde en zeker voor de vleermuizen. In het ondergronds gangenstelsel (uniek op zich!) vinden deze vliegende zoogdieren een onderkomen, hetzij als kraamkamer, hetzij als overwinteringsplaats. Bovenal is de St.-Pietersberg een grensoverschrijdend natuurgebied met een biologische rijkdom die zijn weerga niet kent.

Het cementbedrijf ENCI/CBR poogde via een procedure bij de Raad van State het bestaande klasseringsbesluit te vernietigen. De Werkgroep Natuurbehoud van de Bond Beter Leefmilieu drong aan bij minister Dewael om te ijveren dat dit uiterst waardevolle relikteservaat definitief wordt beveiligd. CBR zou immers onmiddellijk met de afgraving van dit plateau willen beginnen. Inmiddels heeft de Raad van State dit beroep van ENCI/CBR verworpen.

LG

ARBEID ADEL,

MAAR STINKT SOMS

"De milieubeweging is de potentiële bondgenoot van de arbeidersbeweging." (Luc Steenkiste).

Een oude thesis beweert dat milieu-eisen de industriële expansiemogelijkheden (lees: werkgelegenheid) beknotten. En in de huidige economische situatie wordt de schijnbare tegenstelling tussen de gezonde leefwereld van de milieubeweging en de werkgelegenheid van de arbeidersbeweging nog aangescherpt. Eerst een baan, pas dan een proper leefmilieu is de redenering.

Sinds 1982 proberen mensen uit de arbeidersbeweging, de milieubeweging, de politieke partijen en de universiteiten binnen de werkgroep 'Arbeid en Milieu' deze kloof tussen arbeid en milieu te versmallen. De werkgroep doktert o.a. een alternatief energiescenario uit ter vervanging van het heilige geloof in de produktie-ekonomie. Een gezonde ekonomie, waar zinvol werk samengaat met een minimum aan verspilling en vervuiling van het milieu blijkt mogelijk.

Op dit moment stelt de werkgroep een inventaris van de arbeidsomstandigheden in de bedrijven samen. Naar aanleiding van deze jongste aktie 'Milieu in en om het bedrijf' spraken we met campagnekoördinator Luc Steenkiste. Om het verhaal te vervolledigen brengen we in Milieurama 10 twee vakbondsgetuigenissen.

Kan je omschrijven wat de campagne 'Milieu in en om het bedrijf' precies inhoudt? Wat is de bedoeling en hoe wordt ze uitgewerkt?

Het is zeer belangrijk de nadruk niet alleen op het milieu buiten de bedrijven te leggen. Onze aandacht moet ook gaan naar de milieumomstandigheden waarin de mensen dagelijks werken. Door middel van getuigenissen willen we tot een inventaris komen van gevaarlijke arbeidsomstandigheden en van milieuproblemen binnen de bedrijven. Die informatie proberen we te verkrijgen via de medewerking van arbeiders, kaderleden, vakbondsmensen, arbeidsgeneesheren, huisdokters. Door een gegarandeerde anonimiteit achten we het mogelijk ongeveer vijftig goede getuigenissen te verzamelen waardoor we een profiel verkrijgen van wat er zich in de verschillende sectoren afspeelt. De mogelijke anonimiteit is noodzakelijk omdat in deze problematiek een zeer groot tekort aan openbaarheid heerst. De overwegend trieste verhalen blijven doorgaans tussen de vier muren van de fabriek of de huiskamer. De arbeidsgeneesheren, die de informatie wel bezitten, zijn gebonden aan een beroepsgeheim én aan een bedrijf waardoor ook zij geen ernstige gevallen van beroepsziekten bekend maken.

Het milieu binnen sluit trouwens aan op het milieu buiten de bedrijven. Het vermoeden dat eenzelfde categorie van bedrijven zorgt voor milieuproblemen zowel binnen als buiten de werkplaats is zeker gerechtvaardigd. De chemische industrie is hiervoor het duidelijkste bewijs. Deze vervuilende bedrijven werken hoogstwaarschijnlijk met gevaarlijke stoffen.

Op de studiedag van 15 november worden dan de getuigenissen samen met een theoretische omkadering naar voor gebracht. Een dossier wordt samengesteld. In een eerste fase willen wij aftasten in hoeverre de milieubeweging en de arbeidersbeweging rond deze problematiek verder kunnen samenwerken. In een latere fase denken we aan het oprichten van Arbeid en Milieugroepen in de verschillende grote industriezones (Antwerpen, Gent, Tessenderlo, Rupelstreek,...). Op die manier zou ter plaatste een permanent overleg ontstaan tussen arbeids- en milieugroepen.

Zijn jullie voor de getuigenissen afhankelijk van de vrijwillige inbreng van individuen of kontakteren jullie zelf mogelijk geschikte kandidaten?

Om de campagne te lanceren hebben we verschillende kanalen aangeboord. Enerzijds hebben we de actie via de media (o.a. vakbondsbladen) bekendheid gegeven. Anderzijds kontakteren we zelf vermoedelijke medewerkers zoals dokters, délégees, arbeiders,... met de vraag om getuigenissen door te spelen. Eind augustus grijpt een eerste evaluatie plaats. Mocht daaruit blijken dat er onvoldoende respons volgt - wat de eerste reacties niet doen vermoeden - dan intensifiëren we de samenwerking met de vak-

bonden en organiseren we in september regionale kontaktdagen. Het ware ideaal dat we naar Nederlandse analogie systematische diskussierondes konden houden, die in Nederland trouwens gefinancierd door en met personeel van de vakbond gebeuren. Maar die mogelijkheden kennen wij niet en wij zijn dus gedeeltelijk afhankelijk van individuele personen die ons oproepen. Na een eerste contact worden de getuigenissen verder uitgewerkt: de betrokken personen worden persoonlijk bezocht en de reacties worden op papier gezet. Dat vergt heelwat tijd.

Komt deze campagne 'Milieu in en om het bedrijf' niet in het vaarwater terecht van de Komitees van Veiligheid, Gezondheid en Verfraaiing van de werkplaatsen?

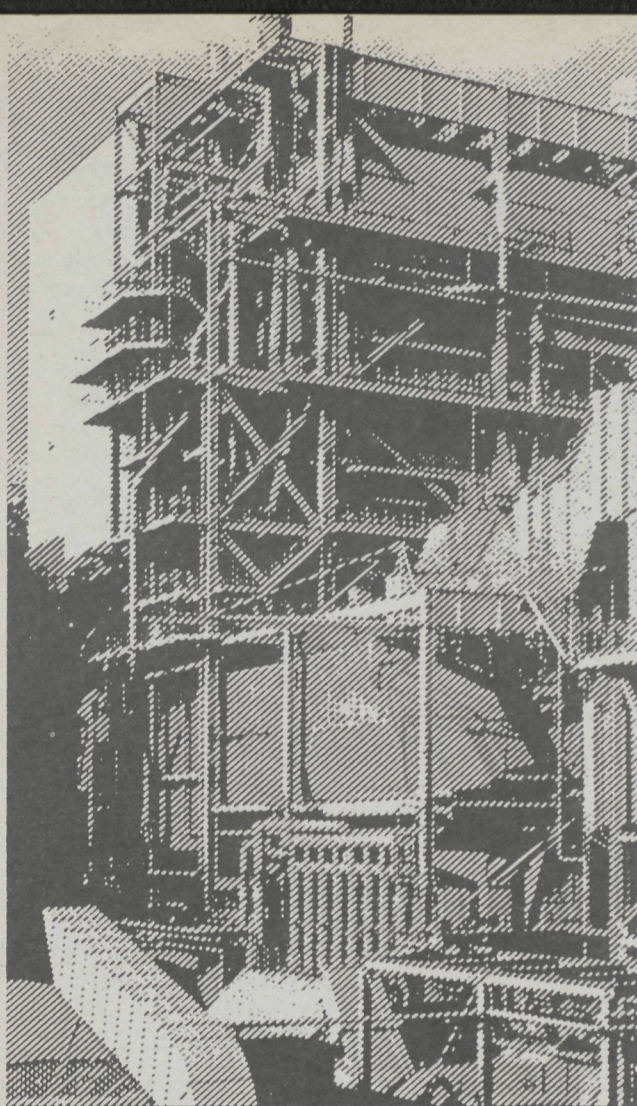
De arbeidsomstandigheden zijn inderdaad de bezorgdheid van dergelijke komitees. Maar de vakbeweging kampt veelal met het probleem om wantoestanden buiten de muren van het bedrijf te brengen. Zij moeten de toestand ook afwegen t.o.v. de werkgelegenheidsfaktor. Om die reden is het belangrijk dat de milieubeweging ook aandacht heeft voor het milieu binnen de bedrijven en naar een samenwerking met de arbeidersbeweging zoekt. Het is bv. noodzakelijk om de leden van dergelijke komitees rond de tafel te brengen. Want eigenlijk begint de hele milieuproblematiek in de bedrijven zelf en moet ook de vakbeweging aandacht hebben voor het milieu. Hier gaat het tenslotte om de gezondheid van de werknemers en van diegenen die rond de vervuilende bedrijven wonen, wat dikwijls dezelfde mensen zijn. De opgefokte tegenstelling tussen milieu en werkgelegenheid, tussen milieugroepen en arbeiders, die er soms ongetwijfeld bestaat, moet overbrugd worden.

Hoe verloopt de samenwerking tussen de milieubeweging en de arbeidersbeweging?

De totaal verschillende sociaal maatschappelijke achtergronden van vakbondsmensen en milieuactivisten, de angst dat milieu-eisen tot verlies van arbeidsplaatsen leidt, verplichten ons tot een voorzichtige konstruktieve opbouw van de onderlinge relaties. Door de vroegere, meer theoretische diskussies (alternatief energiescenario, verschil arbeid-inkomen, een andere economie) werden de ideeën van beide groeperingen vergeleken. Er werden verschilpunten maar ook gemeenschappelijke punten ontdekt en de aandacht van die theoretische diskussie spitst zich toe op het realiseren van een maatschappelijke vorm die tegelijkertijd sociaal en ekologisch verantwoord is.

Bij de huidige campagne is het opmerkelijk dat wij voor het eerst de vakbondspers halen. De campagne bevat ook de bedoeling een aanzet te vormen tot een konkrete praktische samenwerking.

Op welk vlak liggen deze samenwerkingsverbanden? Gebeurt dat op nationaal, regionaal, lokaal

niveau?

'Arbeid in en om het bedrijf' is een nationale campagne, maar uiteraard worden de vakbonden ook regionaal aangesproken. Op verschillende plaatsen zullen bijeenkomsten georganiseerd worden waarop de vakbonden de werknemers uitnodigen hun verhaal te komen doen. Op die manier zijn de arbeiders sneller aangesproken voor dit onderwerp dan wanneer de milieubeweging ze zou kontakteren.

Deze campagne is wel een initiatief van de werkgroep Arbeid en Milieu, dat een informeel contact is van mensen uit de milieubeweging en uit de arbeidersbeweging. Het is duidelijk dat we via deze campagne tot een structurele samenwerking willen komen met zowel het ACV als het ABVV.

De campagne die vooral de gemeenschappelijke punten benadrukt, bevat dus eveneens de berekening om tot een versnelde samenwerking te komen?

De milieubeweging is de potentiële bondgenoot van de arbeidersbeweging en door eerst de milieuproblemen in de bedrijven zelf aan te pakken kan je later de aandacht vragen voor gelijkaardige problemen in de 'buitenwereld'. Op die manier kan in bepaalde industrieën tot

een concrete samenwerking gekomen worden.

Moeten de eigenlijke boosdoeners, de werkgevers die aan de basis liggen van de milieuvervuiling niet betrokken worden in deze campagne?

De tegenstelling is overduidelijk. De milieubeweging en de arbeidersbeweging ijveren voor totaal andere belangen dan de werkgevers. Maar op den duur zullen de werkgevers, mede onder de druk van de arbeiders- en milieubeweging, moeten investeren om te beantwoorden aan de milieunormen, aan wat het publiek ervaart als gezondheid, anders zullen ze verdwijnen. Daarom is het belangrijk dat de milieubeweging en de arbeidersbeweging hun gezamenlijke grieven overbrengen aan de ondernemers, zodat de milieubeweging als een maatschappelijke kracht, die het algemeen belang van mensen kan verdedigen, wordt aanzien. Momenteel betekent de milieubeweging op juridisch vlak niets, ze wordt niet als een belanghebbende partij beschouwd (cfr. kortgeding). Ondertussen lozen de Willebroekse bedrijven verder vuiligheid, ondertussen neemt de overheid geen dwingende maatregelen, enz. De enige mogelijkheid tot overleven bestaat wanneer de werkgevers omschakelen. Zo worden in Nederland reeds milieuvriendelijke productie-procédés ontwikkeld in samenwerking met de overheid, de arbeidersbeweging en de milieubeweging. Hier willen de werkgevers echter niet eens in discussie gaan over dergelijke productiewijze. Zolang deze houding duurt, blijven de deuren onherroepelijk gesloten. Die situatie zal zich pas wijzigen onder druk van een serieuze wetgeving, onder druk van de vakbeweging die de aandacht vestigt op de milieuaspecten rond de bedrijven.

Deze geplande inventaris zal een globaal overzicht geven van de arbeidssituatie in een aantal Vlaamse bedrijven. Hoe gaat met deze kennis een feitelijke oplossing gegeven worden aan de probleemsituaties?

Eerst en vooral sluit deze campagne niet af op 15 november. De eerste bedoeling is dat de milieubeweging en de vakbeweging zeker in de grote industriële centra verder gaan samenwerken. We moeten komen tot regionale en plaatselijke Arbeid en Miliegroepjes per industriële zone. Zij kunnen dan het milieu en de gezondheid van nabij volgen. Ten tweede zullen we op korte termijn naar de overheid en de werkgevers toe een aantal eisen stellen op vlak van de wetgeving op de gevaarlijke stoffen, de arbeidsinspectie, het fonds voor beroepsziekten, enz. We weten nu reeds dat bv. de etikettering van gevaarlijke chemische stoffen zeer te wensen over laat, dat de onbekendheid bij het personeel daarover zeer groot is, dat het behandelen van dergelijke stoffen soms in bedenkelijke situaties gebeurt,...

Daar moet iets aan veranderen. Ten derde mogen we ons globaal alternatief, de milieuvriendelijke

ekonomie, niet uit het oog verliezen.

Wordt op dat vlak een alternatief energiescenario uitgewerkt?

Een onderdeel van de werkgroep Arbeid en Milieu heeft een voorstellingsdossier uitgewerkt waarmee momenteel wetenschappelijke (universiteiten) en financiële (overheid) steun wordt gezocht. Dat milieuvriendelijk toekomstscenario geeft een alternatief energiemodel aan dat bewijst dat een maatschappij zonder kernenergie mogelijk is. Het betekent bovendien géén verlies van arbeidsplaatsen, géén vermindering van het inkomen of de welvaart. Integendeel, het vormt een serieuze input van werkgelegenheid omdat de compenserende milieuvriendelijke investeringen zeer arbeidsintensief zijn. Deze ekologische ideeën worden economisch hard gemaakt aan de hand van cijfergegevens. We moeten de link tussen het besmet milieu en de globale samenleving steeds benadrukken. De maatschappij die wij nastreven is haalbaar en niet alleen voor een kleine elite. In het post-Tsjernobyltijdperk is dat belangrijk om weten.

De uiteindelijke beslissing om een alternatief energiescenario praktisch tot uitvoering te brengen is een politieke beslissing. Op dit ogenblik wordt zulk ecologisch gedachtengoed nauwelijks in politieke macht vertaald.

Inderdaad, het scenario verduidelijkt een energievisie, legt prioriteiten, maar de uiteindelijke beslissing over de manier van energieaanwending ligt in de politieke keuzes. Het is de taak én de kracht van de onafhankelijke milieubeweging om dat ecologisch gedachtengoed in alle politieke middelen aan te kaarten. Uiteraard zal dat niet overal een gelijkaardige interesse wegdragen.

Valt die 'groene economie' dan tussen de klassieke tegenstelling van een kapitalistische economie en een socialistisch systeem?

De vraag naar de machtsverhoudingen - wie beslist en op welke manier heeft de milieubeweging daar vat op - is weliswaar terecht maar de tegenstelling kapitalisme-socialisme is mijns inziens grotendeels achterhaald. Het ecologisch gedachtengoed wordt gekoppeld aan een sociaal gedachtengoed. Vandaar de belangrijke gemengde samenstelling van de werkgroep Arbeid en Milieu: mensen met allerlei achtergronden werken over de meningsverschillen heen naar eenzelfde ecologisch sociaal perspectief. Een dergelijke grensoverschrijdende samenwerking zou veel meer moeten gebeuren.

De milieubeweging eist striktere maatregelen tegen vervuillende bedrijven. Spant zij zich hiermee een eigen valstrik? Want de vervuilers verhuizen dan naar bv. de Derde Wereldlanden zonder strenge milieuwetten. Resultaat: verlies aan werkgelegenheid en een verschuiving van

het probleem naar de Derde Wereld.

Het is een serieus gevaar dat de Derde Wereld de vervuiling nog eens bovenop de andere problemen krijgt, tengevolge van de Westerse milieureglementering. Gelukkig bekommeren mensen als Lloyd Timberlake zich om de Derde Wereld vanuit de ecologische context en niet alleen vanuit de economische invalshoek. Maar ecologische en sociale maatregelen op internationaal vlak zijn hoedanook geboden. De milieubeweging kan daarrond initiatieven nemen om enerzijds mensen hier bewust te maken van die problemen en anderzijds om de Derde Wereldlanden voor te lichten om bv. niet lukraak kernenergie te aanvaarden. Een nauwe samenwerking met de Derde Wereldbeweging zou op dat vlak alleszins nuttig zijn.

In crisistijd komt de bezorgdheid voor het milieu op het achterplan. Bezit de werkgroep een strategie om uit dat straatje zonder eind te komen?

Ekologen begrijpen de crisis schijnbaar anders dan wat klassiek bedoeld wordt onder sociaal-economische crisis. Zo wordt wel eens beweerd dat de milieubeweging terug naar de middeleeuwen wil, dat het natuurbehoud enkel weggelegd is voor een elite alternatievelingen,..., maar als je bv. ziet wat door de gemeenschap aan potentiële geldmiddelen wordt verspild, met veelal nog nefaste gevolgen voor het milieu, is het overduidelijk dat we tot een sociaal en ecologisch verantwoorde maatschappelijke organisatie moeten komen, waar de vervuilers betalen, waar de producenten rechtstreeks worden aangepakt, waar de milieuvriendelijke produkten goedkoper zijn en niet omgekeerd omdat de klassieke landbouw gesubsidieerd wordt.

En als de overheid nalaat iets te ondernemen in die richting, moeten we zelf kleinschalige bedrijfjes opstarten en voor de eigen voorzieningen instaan. Dat gaat dan slechts over de zeer lokale leefbaarheid van een welbepaalde wijk, maar op vlak van het openbaar vervoer bv. is het aangewezen dat de milieubeweging opnieuw samenwerkt met de arbeidersbeweging. Voor een globaal ander beleid moeten we verder druk blijven uitoefenen vanuit de ecologische beweging.

De toekomstige nieuwe technologieën voorspellen ons een proper milieu. Hoe staat de werkgroep daar tegenover?

Ook op dit vlak zitten we op dezelfde golflengte als de vakbeweging, omdat duidelijk is dat de nieuwe technologieën een grotere werkloosheid zullen creëren. En in hoeverre zullen deze nieuwe technologieën aangewend worden om milieuvriendelijke investeringen te doen? Technologie waar aan de mens iets heeft, valt niet af te wijzen. Vandaar dat de technologiekeuze van het grootste belang is.

Geert Selleslach

Al uw rechten en plichten op milieugebied steeds bij de hand

Door de veranderende houding van de mens tegenover zijn leefmilieu is het milieurecht zeer snel gaan evolueren.

Dat heeft tot gevolg dat vroegere publikaties over deze materie grotendeels achterhaald zijn.

Er is dan ook een duidelijke nood ontstaan aan een recent praktijkgericht overzicht van het milieurecht.

Dat overzicht is er nu: Kluwer heeft alle beschikbare actuele gegevens hieromtrent samengebracht in één handig boekje:

het MILIEUZAKBOEKJE

Het Milieuzakboekje

- Alle voor het Vlaamse Gewest geldende wettelijke bepalingen in verband met het leefmilieu (lokaal, regionaal, nationaal en internationaal).
- Kritische commentaar op alle aangehaalde wetten, reglementeringen, richtlijnen, verordeningen, enz., gestaafd met argumenten en praktijkvoorbeelden.
- Volledige praktische informatie over al uw rechten en plichten met betrekking tot het leefmilieu.
- Overzichtelijk, praktisch, bruikbaar en toegankelijk voor iedereen... dus ook voor u.

Abonneer u nu!

Met een abonnement beschikt u steeds onmiddellijk en zonder extra moeite over de meest recente gegevens. Bovendien is een abonnement ook financieel heel wat voordeliger. U krijgt immers een korting van liefst 15% op de normale verkoopprijs bij elke nieuwe editie. Zo betaalt u voor de eerste uitgave slechts 495 fr. in plaats van de normale 590 fr.

Kluwer Antwerpen

BESTELBON

- abo. (MILZ 8600/PB) Milieuzakboekje tot wederopzegging en betaalt voor de editie 86 495 fr.
ex. (MILZ 8600/PA) Milieuzakboekje zonder abonnement en betaalt 590 fr.

(Firma) Naam:
Straat:
Woonplaats:
Te factureren aan:
BTW.-nr.:
Datum:
Nr.:
Postnr.:
Telefoon:
Handtekening:

Genoemde prijzen zijn incl. BTW, excl. verzendkosten.

Gelieve de bestelbon terug te zenden aan
Kluwer rechtswetenschappen
Santvoortbeeklaan 21-23
2100 Deurne
03/325.68.80

MILIEU-ABONNEMENT
MILIEU-ABONNEMENT
MILIEU-ABONNEMENT

MILIEU-ABONNEMENT

Het Belgische openbaar vervoer verliest gestadig cliënteel. Geen wonder: de kostprijs van een kaartje wordt steeds duurder en de dienstverlening vermindert. Daarenboven grijpen met de verlaging van de benzineprijzen steeds meer mensen naar de gemakzuchtige auto met enerverende files, parkeerproblemen en een verhoogde luchtvervuiling als gevolg.

In een aantal Zwitserse en Zuidduitse steden werd een zogenaamd 'milieu-abonnement' voor het openbaar vervoer ingesteld. Hiermee wordt een ander vervoersbeleid beoogd dat het gebruik van trein, tram en bus stimuleert. Op die manier wordt de luchtverontreiniging door uitlaatgassen teruggedrongen omdat meer autobestuurders op het aantrekkelijker openbaar vervoer overschakelen.

Deze buitenlandse initiatieven dienen ons als voorbeeld. Want uitgezonderd enkele kortstondige en mislukte experimenten met 'dalurenkaarten' valt België vooral op door de afwezigheid aan uitgewerkte voorstellen. En zou ons driehoekje niet mooier worden wanneer de eenzame Belgische autobestuurders gebruik maken van een goed gestructureerd openbaar vervoer, zodat ze hun stinkende gassen voor zich houden? P. Janse bekijkt dit alvast voor Nederland.

EEN PAS TEGEN

kan door beperking van de mobiliteitsbehoefte of door wijziging van de vervoerwijzekeuze ten gunste van het openbaar vervoer en langzaam verkeer. Behalve voor de bestrijding van de luchtverontreiniging is dit tweede spoor ook van belang voor de bestrijding van geluidshinder, energiebesparing, beperking ruimtebeslag en verkeersveiligheid. Voor het beperken van de omvang van het autoverkeer staat de beleidsontwikkeling nog in de kinderschoenen. Op dit punt wordt in Nederland gedacht aan beleidsinstrumenten als verkeersmaatregelen, bevorderen openbaar vervoer, variabilisatie van autokosten, enz.

Eén van de instrumenten om het gebruik van het openbaar vervoer te bevorderen is het tarief van het openbaar vervoer. Een mogelijkheid om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken is de invoering van het milieu-abonnement.

MILIEU-ABONNEMENT

Het milieu-abonnement is voor het eerst in Basel uitgewerkt. De zure regen en het "Waldsterben" maakten in Zwitserland de geesten rijp om maatregelen te nemen om het autoverkeer en daarmee de luchtverontreiniging terug te dringen. Verder was het teruglopend gebruik van tram en bus een reden om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken. In Basel heeft men geprobeerd om door invoering van het Umweltschutzabonnement nieuwe klanten voor het openbaar vervoer te werven en daardoor het autoverkeer en de luchtverontreiniging te verminderen.

Het openbaar vervoer in Basel en omstreken wordt verzorgd door het Basler Verkehrsbetriebe en Baselland Transport, die nauw met elkaar samenwerken. Zij exploiteren een uitgebreid net van bus- en tramlijnen in de kantons Basel-Stadt en Basel-Land.

Het milieu-abonnement verschilt behalve in prijs ook op andere punten van een gewoon abonnement. Het milieu-abonnement is **niet persoonsgebonden**. Doordat het vrij overdraagbaar is, kunnen verschillende personen op verschillende tijden van één abonnement gebruik maken.

Het milieu-abonnement bestaat in de meeste Zwitserse steden uit een pas waarop iedere maand een nieuwe zegel moet worden geplakt. In sommige steden zijn er ook andere soorten milieu-abonnementen verkrijgbaar, zoals een jaarabonnement (Bern) of een scholierenabonnement (Freiburg).

Na de invoering van het milieu-abonnement in Basel op 1 maart 1984 bleek al snel dat het een succes werd. Het aantal verkochte abonnementen steeg met sprongen en overtrof de verwachtingen ruimschoots. Sindsdien zijn

De verzuring van het milieu maakt de bestrijding van de luchtverontreiniging op korte termijn tot een dwingende noodzaak. De emissiebeperking in het verkeer vindt plaats langs twee sporen. Enerzijds worden scherpere emissie-eisen gesteld aan de voertuigen. Hierover is inmiddels in Europees verband voor een belangrijk gedeelte overeenstemming bereikt. Op grond van deze nieuwe emissie-eisen wordt in Nederland een beleid ontwikkeld om de introductie van de "schone" auto en de loodvrije benzine fiscaal te stimuleren. Anderzijds moet worden gestreefd naar een beperking van het autoverkeer. Dit

UITLAATGAS

Tabel 1: Milieu-abonnementen

	naam	prijs oude abonne- ment	prijs milieu-abonne- ment
Basel	Umweltschutzabonne- ment	Sfrs 60.60	Sfrs 35
Bern	Umweltpass	Sfrs 66	Sfrs 35
Zürich	Regenbogenkarte	Sfrs 64	Sfrs 45
Freiburg	Umweltkarte	DM 51	DM 38
Wiesbaden/Mainz	Umweltabonnement	ca. DM 70	DM 50

andere Zwitserse en Westduitse steden het Basel-se voorbeeld gevolgd. Tabel 1 geeft een (niet uitputtend) overzicht van de steden met een milieu-abonnement. Verder is bekend, dat St. Gallen, Luzern, Aarau en in West-Duitsland Osnabrück een milieu-abonnement hebben ingevoerd. Plannen voor de invoering zijn bekend uit Lausanne en Münster (Westfalen).

RESULTATEN MILIEU-ABONNEMENT

De resultaten van het milieu-abonnement laten zich het eerst aflezen aan het **aantal verkochte abonnementen**. In de steden, waar het milieu-abonnement enige tijd is ingevoerd en resultaten bekend zijn, is de toename overal groot en overtreft in alle gevallen de prognoses. Tabel 2 geeft een overzicht van het gemiddelde aantal verkochte abonnementen in vergelijkbare perioden voor en na de invoering.

Tabel 2: Aantal abonnementen voor en na invoering van het milieu-abonnement.

	voor	na	verandering
Basel	58.800	98.000	+ 68%
Bern	17.500	35.000	+ 100%
Zürich	107.700	135.000	+ 25%
Freiburg	12.000	20.000	+ 67%

Sceptici hadden een mislukking voorspeld, omdat zij ervan uitgingen, dat de hoogte van de tarieven weinig invloed zou hebben op het aantal passagiers. In tegenstelling tot de verwachting bleek het abonnement wel sterk prijsgevoelig te zijn. De verkoop heeft de prognoses ruimschoots overtroffen. Tegenover de stijging van de abonnementenverkoop stond een daling van het aantal meerrittenkaarten en enkeltjes. Over financiële gevolgen, dat dit per saldo heeft, wordt in een aparte paragraaf ingegaan. Uit enquêtes in Basel blijkt dat voor 59% van de mensen de prijs reden voor de aanschaf was. In 56% was het milieu een motief en 64% noemde het gemak.

De invoering van het milieu-abonnement heeft in alle gevallen geleid tot een **toename van het gebruik van het openbaar vervoer**. Door telling van het aantal reizigers voor en na

invoering te vergelijken is een vrij nauwkeurig inzicht te krijgen van het effect van het milieu-abonnement. Het openstellen van nieuwe bus/tramlijnen of wijziging van de dienstregeling kan het beeld vertroebelen. In de Zwitserse steden zijn echter bij de invoering geen of marginale veranderingen ingevoerd. Tabel 3 geeft de gemiddelde toename van het gebruik van het openbaar vervoer.

Tabel 3: Toename van het gebruik openbaar vervoer

Basel-Stadt	+ 5%
Basel-Land	+ 19%
Bern	+ 11%
Zürich	onbekend
Freiburg	+ 26% *

* ca. 6% van de groei is toe te schrijven aan uitbreiding van het net.

De toename van het gebruik verschilt per bus- of tramlijn. Gedetailleerde gegevens uit Basel wijzen uit dat sommige lijnen helemaal niet delen in de toename, terwijl op enkele voorstadlijnen toenames van ca. 30% werden geregistreerd.

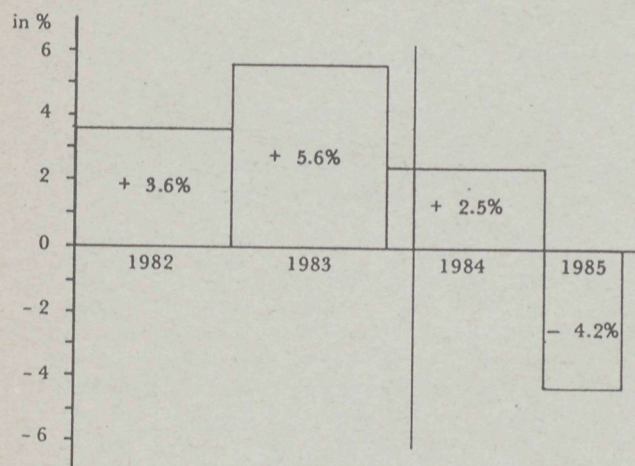
Door de daling van het openbaar vervoergebruik in de jaren voor de invoering was enige reservecapaciteit in het materieel beschikbaar. De invoering van het milieu-abonnement heeft maar in enkele gevallen geleid tot extra materieelinzet en uitbreiding van de dienstregeling.

INVLOED OP HET AUTOVERKEER

De afname van het autoverkeer in het stedelijke gebied en de daaraan gekoppelde vermindering van de luchtverontreiniging is niet eenvoudig vast te stellen. Langdurige telgegevens zijn nodig om de ontwikkeling te volgen en ook dan kunnen toevalligheden het beeld verstoren (b.v. een groot evenement, wegrekonstruktie en omleiding, opening van een nieuwe weg of parkeergarage). Gegevens uit Basel en Freiburg geven een duidelijke correlatie aan tussen de

invoering van het milieu-abonnement en de ontwikkeling van het autoverkeer. Onderstaande grafiek geeft aan dat de sterke groei van het autoverkeer in Basel in 1982 en 1983 is omgezet in een daling. Ook in Freiburg worden na de invoering van de Umweltkarte per dag 4000 à 5000 minder autobewegingen van en naar de binnenstad geteld. Dit komt overeen met ca. 5% van het totale verkeer van en naar de stad.

Ontwikkeling in het autoverkeer in Basel

- 1 maart 1984, invoering van het milieu-abonnement
- in 1985 is de daling van het autoverkeer in het eerste halfjaar weergegeven

BUDGETTAIRE GEVOLGEN

De opzet van het milieu-abonnement was, dat de inkomsten uit de extra verkochte abonnementen de inkomstenderving door lagere abonnementsprijzen en door minder verkochte losse kaartjes en meerrittenkaarten ongeveer moest compenseren. Deze verwachting is uitgekomen. De succesvolle verkoop van het milieu-abonnement, waarbij de "Umweltschutz" als marketing-instrument wordt gebruikt, heeft aan het financiële succes (budgettaire neutraliteit) bijgedragen (zie tabel 4). In Basel en Bern geeft het kanton respectievelijk de gemeente het vervoerbedrijf een bijdrage per verkocht milieu-abonnement van respectievelijk Sfrs. 20 en Sfrs. 15 om de verkoop te stimuleren.

De overheidsbijdragen vloeien via de belasting weer terug in de staatskas. Door verlaging van de tarieven van het openbaar vervoer wordt ook het daaraan gekoppelde reiskostenforfait voor het woonverkeer verlaagd. Hierdoor verminderen de aftrekbedragen en nemen de belastinginkomsten toe. De grote autonomie van de Zwitserse steden en kantons (ook op fiscaal gebied) maakt de koppeling tussen extra belastinginkomsten en extra uitgaven overzichtelijk.

KONKLUSIES

Het milieu-abonnement in een aantal Zwitserse en Westduitse steden blijkt in vele opzichten succesvol te zijn. Het gebruik van het openbaar vervoer is sinds de invoering toegenomen zonder dat dit de financiële tekorten van het openbaar vervoer deed toenemen. Ook het uiteindelijk doel van het milieu-abonnement om het autoverkeer te beperken en daarmee de luchtverontreiniging te verminderen is bereikt. In de steden waar gegevens over de ontwikkeling van het autoverkeer bekend zijn is de korrelatie tussen toename van het openbaar vervoer en de afname van het autoverkeer zelfs opvallend groot. "Das Umweltschutzabonnement trägt seinen Namen zu recht" konkludeert het Baseler Verkehrsbetriebe na ruim een jaar ervaring met het nieuwe milieu-abonnement.

MILIEU-ABONNEMENT IN NEDERLAND

Als het milieu-abonnement in Zwitserland en de Bondsrepubliek zo succesvol is, is het interessant om na te gaan of een dergelijk milieu-abonnement ook in Nederland aan zal slaan. Daarbij is het van belang om de verschillen tussen Nederland en Zwitserland in de gaten te houden alvorens de Baselse succesformule zondermeer in Nederland toe te passen.

Het aandeel van het langzaam verkeer is in Nederland veel groter dan elders. De fiets neemt bij ons een aanzienlijk aandeel van het verkeer voor z'n rekening, terwijl het in Zwitserland vrijwel te verwaarlozen is. Vanuit milieu-oogpunt en ook om andere redenen is een vergroting van het aandeel van het openbaar vervoer ten koste van het autoverkeer na te streven. Een overstap van fietsers op het openbaar vervoer is echter weinig zinvol. Invoering van een milieu-abonnement kan dit laatste in de hand werken.

De capaciteit van het openbaar vervoer was

Tabel 4: Budgettaire gevolgen van het milieu-abonnement. cijfers op jaarbasis

	totale inkomsten	verandering t.o.v. het jaar voor invoering	bijdrage stad of kanton
Basel	Sfrs. 100 mln	Sfrs. - 3.000.000	Sfrs. 10.000.000
Bern	Sfrs. 45 mln	Sfrs. + 450.000	Sfrs. 3.500.000
Zürich	Sfrs. 120 mln	Sfrs. - 65.000*	-
Freiburg	DM 24 mln	DM + 300.000	-

* eerste kwartaal 1985 ten opzichte van het eerste kwartaal 1984.

in Zwitserland voldoende om de extra reizigers probleemloos te verwerken. In Nederland is het openbaar vervoer in de ochtendspits op een aantal verbindingen maximaal belast. Een toename van het aantal passagiers kan hier een uitbreiding van de capaciteit noodzakelijk maken. Buiten de spits is de capaciteit van het openbaar vervoer overal voldoende om extra passagiers te kunnen verwerken.

Het gebruik van het openbaar vervoer is ook seizoens- en weersafhankelijk. De grootste toeloop doet zich voor in de winter als het slecht weer is. Een gedeelte van de fietsers stapt dan in het openbaar vervoer, waardoor een hoge piekbelasting ontstaat. Vooral in de grotere steden doet zich dit verschijnsel voor. Een toename van het aantal abonneenthouders en dus regelmatige openbaar vervoergebruikers kan leiden tot een regelmatigere vervoersaanbod.

Een derde verschil tussen Nederland en Zwitserland is het aantal gebruikers van het stedelijk openbaar vervoer. Het aantal abonneenthouders in Basel is zeer groot in vergelijking met de Nederlandse steden (bijvoorbeeld Eindhoven 1600 abonneenthouders). Dit geeft aan, dat er in Nederland nog veel mogelijkheden zijn om het gebruik van het openbaar vervoer te stimuleren. Verder zijn de mogelijke financiële risico's van de invoering van een milieu-abonnement geringer naarmate het aantal abonneenthouders kleiner is.

De gemeente Eindhoven heeft in 1984 een onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een milieu-abonnement. De potentiële klantengroep is, zo blijkt uit de enquête, ongeveer 7000 hoofdkaarten groot. Als er in totaal 3200 milieu-abonnementen worden verkocht is de invoering in Eindhoven budgettair neutraal. Het huidige aantal verkochte abonnementen bedraagt nu 1600. Een dergelijke situatie biedt voldoende perspectief om zonder grote financiële risico's een milieu-abonnement in Eindhoven in te voeren.

AANBEVELINGEN

De positieve ervaringen in Zwitserland en de

Duitse Bondsrepubliek en de mogelijkheden voor de invoering van een milieu-abonnement, die uit het onderzoek van de gemeente Eindhoven naar voren komen, geven gunstige vooruitzichten voor succesvolle toepassing van het milieu-abonnement in Nederland. Toch blijven er een aantal onzekerheden bestaan, zodat niet op voorhand kan worden gesteld of en zo ja welke soort milieu-abonnement voor de Nederlandse situatie het meest geschikt is. Het is dan ook alleszins de moeite waard om **het milieu-abonnement op proef in te voeren**. Een groot voordeel is, dat het financiële risico van de proef klein is. Het is zelfs te overwegen om in het experiment het milieu-abonnement nog scherper te prijzen en een wat groter financieel risico te aanvaarden. Door een scherpere prijsstelling zullen de effecten op de vervoerswijzekeuze naar verwachting duidelijker zijn.

Het uitvoeren van de proef zal bij voorkeur moeten plaatsvinden in een stedelijke agglomeratie waar veel woon-werkafstanden te groot zijn om te fietsen. Dit vergroot de kans, dat het gebruik van het openbaar vervoer niet ten koste van het langzaam verkeer zal toenemen. Een stad waar het aandeel van het openbaar vervoer en langzaam verkeer in de modal-split gering is, leent zich beter voor een experiment. Eindhoven is in beide opzichten geschikt als proefproject.

Als het milieu-abonnement evenals in Zwitserland het autogebruik afremt komt een nieuw beleidsinstrument beschikbaar. De kritiek die op voorhand op het milieu-abonnement is gegeven, als zou het een "ordinaire prijsverlaging" zijn is verder niet wezenlijk. Als door middel van een prijsverlaging van het openbaar vervoer een beleidsdoelstelling kan worden gerealiseerd zonder dat andere doelstellingen in het gedrang komen (b.v. budgettaire neutraliteit) kan daar mijns inziens niemand op tegen zijn.

P. Janse, projectmedewerker bij de directie Lucht van het Direktorat-Generaal voor de Milieuhygiëne (NL).

Uit: Lucht en Omgeving, maart/april 1986.

130 KM PER UUR VERHOOGT STANK EN

Minister De Croo spreekt, onder druk van de autolobby, gedreven door het geloof in de snelheid en een nooit aflatende veroveringsdrang van ruimte en tijd, over 130 kilometer per uur op de autosnelwegen.

In zijn oorspronkelijk plan dat hij eind 1985 voor het eerst ontvouwde, werd dit voorstel verpakt samen met een verlaagde snelheid op vierbaanswegen (110 km i.p.v. 120 km/u.), in woongebieden (50 km i.p.v. 60) en 30 km/u. in verblijfsgebieden.

De minister maakte geen verbinding tussen de verschillende maatregelen maar het is duidelijk dat de snelheidsverlaging in de dorpskom de 130 km/u. aanvaardbaar maakt en omgekeerd en dat zowel naar de alerte publieke opinie toe als naar de autolobby, die uiteraard niet zit te springen om het autoverkeer in de woongebieden aan banden te laten leggen.

VERLAAGT DE LEVENSWERWACHTING

Het moet de minister duidelijk gemaakt worden dat die 130 echt niet kan. De minister bezit slechts het krakkemikkig argument van de eenmaking van de Europese snelheid. De Belgische autowegen kunnen de vergelijking met de Franse en de Duitse echter nauwelijks doorstaan. Bij ons heeft elk dorp zijn op- of afrit waardoor de wegen onveiliger worden. Maar belangrijker is het feit dat de Franse en Duitse autowegen geen voorbeelden van verkeersveiligheid zijn.

Nederland met 100 km/u. kent slechts half zoveel verkeersslachtoffers als Frankrijk. Dit gegeven op zich zou al voldoende moeten zijn om de minister over te halen het voorstel van de nationale werkgroep zure neerslag te volgen. Deze werkgroep stelt voor de snelheid terug te brengen tot 100 km per uur op autowegen en 80 op sekundaire wegen, als een deel van

een verkeersbeleid gericht op een minder grote verzuring van het milieu. Elementen van zo'n beleid zijn het verminderen van de aksijns op loodvrije benzine, katalysatoren vanaf 1987, beter openbaar vervoer en een snelheidsvermindering tot 30 km per uur waardoor de uitworp van stikstofoxyde gehalveerd wordt.

Niet enkel de luchtvervuiling neemt bij een verhoging van de snelheid toe maar ook het aantal ongevallen zoals de Franse en Nederlandse cijfers aantonen. Het ACV, dat zich begin '86 tegen de snelheidsverhoging uitsprak, beweert dat bij 130 km per uur het dodenaantal met 10% stijgt. Dat zou het effect van het toch al niet te sterke beleid van het laatste decennium sterk verminderen. Want in 12 jaar is men er toch in geslaagd het aantal doden met 1000 te verminderen. Dat cijfer valt te verklaren door de snelheidsverlaging, de gordel, de intensere controle op het alkoholgebruik gekumuleerd met de gevolgen van de crisis op de hoeveelheid afgelegde kilometers. Maar de 2000 doden en 18.000 zwaargewonden blijven onaanvaardbaar.

Het autoverkeer moet in het gelid, zowel in de woonkernen als op de autowegen.

130 km per uur. Argumenten tegen.

-Meer doden op de autowegen.

ACV: + 10% doden.

Nederland: 16,9 doden per 100.000 inwoners bij 100 km per uur.

Frankrijk: 32,7 doden per 100.000 inwoners bij 120 km per uur.

-Meer zwaargewonden op de autowegen.

-Toenemende luchtvervuiling.

Van 90 naar 120 km/u. verhoogt de uitstoot van NOx met 60%.

-Groter grondstofverbruik.

Snelser rijden verhoogt het verbruik.

-Grotere materiaalslijtage bij hogere snelheden.

-Hoge kosten voor het herstellen van schade veroorzaakt door hogere uitstoot van koolmonoxide, lood, koolwaterstoffen en stikstofoxiden.

Guido Steenkiste

STUDIEWEEKEND VERZURING

Op 4 en 5 oktober 1986 organiseert de Werkgroep Zure Neerslag (Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen) en Werkgroep Technologie (Dialog vzw) te Robertville een studieweekend over verzuring van de Hoge Venen.

Het fenomeen verzuring staat reeds geruime tijd in de publieke belangstelling. Niettegenstaande de talrijke artikels en boeken die over het onderwerp verschenen zijn, is de praktische kennis over de zichtbare schade van luchtvervuiling in de natuur nog erg beperkt zowel bij natuurliefhebbers als bij milieuactivisten. Deze cursus is bedoeld als kadervorming voor mensen die natuurwandelingen (willen) begeleiden en hier op de schadelijke gevolgen van luchtverontreiniging willen wijzen. Het aksent van het weekend ligt dan ook op werk in het veld. In een inleidend deel maken we kennis met de Hoge Venen. Hierbij wordt ook de **achteruitgang van natuurgebieden** in het algemeen en de Hoge Venen in het bijzonder belicht. Deze kan slechts gedeeltelijk aan luchtvervuiling toegeschreven worden; de aftakeling gaat reeds eeuwen terug en moet in verband gebracht worden met allerhande soorten menselijke ingrepen. Een tweede deel spoort de meer specifieke **schade op die hedendaagse luchtvervuiling teweeg brengt aan bomen**. Hiermee identificeren we ook de meest bekende vorm van schade. Nochtans hebben ook andere organismen te lijden. In een derde deel wordt aandacht geschonken aan **mossen**, die niet enkel een indikator-funktie vervullen, maar in het venen-biotop ook heel belangrijk zijn voor de stabiliteit van het systeem. Een avondsessie zal gewijd worden aan de **biologische verscheidenheid** als een funktie

van de mate van gezondheid (afwezigheid van vervuiling) van een biotoop. Onderzoek naar biologische verscheidenheid dient zich aan als een instrument dat ook hanteerbaar is voor de niet-wetenschapper. Hierbij zullen de gebruikte technieken praktisch worden uitgelegd. We hopen het programma verder uit te breiden met een bespreking van de effecten van vervuiling op andere organismen, maar hiervoor zoeken we nog begeleiders.

Het volgen van deze cursus veronderstelt geen speciale voorkennis. De toelichting bij de wandelingen gebeurt gedeeltelijk in het Frans.

Inschrijvingen voor dit weekend gebeuren voor 15 september bij de Werkgroep Technologie, Blijde Inkomststraat 109, 3000 Leuven, 016/23 26 49. Plaats van aktie is het Biologisch Station van de Hoge Venen van de universiteit van Luik, Mont-Rigi, Robertville.

Het weekend gaat door van zaterdag 4 oktober 10 uur tot zondag 5 oktober 17.00 uur.

Voor het middagmaal op zaterdag worden best boterhammen meegebracht. Deelnemers helpen mee bij het bereiden en opruimen van maaltijden. Verdere benodigdheden zijn slaapzak (of bedlakens) en kussensloop. Eventueel kunnen deze wel gehuurd worden tegen 100 fr. Regenkleidij en laarzen zijn essentieel, verrekijker en vergrootglas zijn nuttig. Ook determineertabellen kunnen handig zijn.

De kosten bedragen 1000 fr. Eerst inschrijven, dan sturen wij je een overschrijvingsformulier evenals het definitieve programma en een aantal praktische gegevens m.b.t. de streek en de problematiek. Het aantal deelnemers is beperkt tot 30.

berichten

BOUWOVERTREDINGEN IN NATUURGEBIEDEN TE BEKKE- VOORT

Natuur & Landschap, Bekkevoort klaagt de motorcrossactiviteiten aan op de Kapelletjesberg te Waanrode-Kortenaken. De crossers maken ook voor en na de oefeningen gebruik van de veldwegen (Waanveld en Wissenheemd). De Wissenheemd is op de gewestplannen ingekleurd als reservaatgebied met wetenschappelijk belang. Tevens werd op het motorcross-terrein een kanten opgetrokken, vermoedelijk zonder de nodige vergunning. En in het natuurgebied Hulst-Vijverloop te Bekkevoort werden verschillende onwettige handelingen uitgevoerd. In een landschappelijk waardevol gebied grenzend aan voornoemd natuurgebied werd een stacaravan gezet en een vijver aangelegd. In het midden van het natuurgebied werd een chalet opgericht en bouwafval gestort. Waardevolle moerasgebieden werden gedeeltelijk volgestort en opgehoogd.

ADJ

PP STINKT GEWOON VERDER

In een persnota wijst Beter Leefmilieu Tessenderlo erop dat Phillips Petroleum voor ernstige stankhinder blijft zorgen. BELT benadrukte bij zowel de burgemeester als bij minister Lenssens, dat de sluiting van het bedrijf zich opdringt op basis van de meetresultaten en van de blijvende overtreding van de voor het bedrijf afgeleverde exploitatievergunning. De minister treedt echter niet op. BELT neemt zulks niet langer. Vooraleer nieuwe akties te ontplooiën heeft BELT Lenssens alvast - als beloning voor zijn milieuvriendelijke houding - onderscheiden met een "vers-topte neuscartoon".

GS

MENSELIJKE PROEFKONIJNEN

Volgens directeur Van Meerbeeck van de kunstmeststoffenfabrikant ECASED, zullen de bewoners van Klein Willebroek nog minstens tot eind dit jaar geteisterd worden door giftige uitwasemingen van het bedrijf. Deze emissies zijn een gevolg van het op punt stellen van een nieuw produktieproces.

De direktie van ECASED is echter zo vriendelijk om bij te hevige uitwasemingen de produktie stil te leggen. Naar wij vermoeden, zal dit alles behalve een troost zijn voor de Klein-Willebroekenaren, die de voorbije jaren al extra zwaar op de proef werden gesteld door ASSED en ECASED, en deze nieuwe onheilstijding bovendien via de pers konden vernemen, ondanks talrijke beloften over informatie en saneringen.

DS

VELT ZOEKT MEDEWERKER

Voor de organisatie en begeleiding van haar activiteiten in het kader van het sociaal-kulturele vormingswerk evenals voor redactioneel en administratief werk, zoekt Velt vzw een stafmedewerker(ster).

Gezien de aard van het werk en de gerichtheid van de vereniging naar land- en tuinbouw, voeding, gezondheid en milieu vereist deze functie:

- ervaring in biologische land- en tuinbouw;
- vertrouwd zijn met ekologische principes;
- diploma hoger onderwijs;
- werkkennis Frans, Engels en Duits;
- vlot kunnen werken in teamverband;
- soepel kunnen omgaan met mensen;
- rond Antwerpen komen wonen;
- beschikken over eigen wagen;
- vrij van legerdienst.

Kandidaturen met curriculum vitae en handgeschreven motivatie in te dienen bij Velt, Welkomstraat 18, 2220 Wommelgem, voor 15 oktober 1986.

PROPERE GASTEN

In opdracht van de Wakkere Burger heeft Maatwerk Brussel een videofilm in slapstickstijl samengesteld over de stadsvervuiling. In de film ziet de stad er eerst vredig uit, maar niet voor lang. Plots wordt de grootstad bedreigd door lawaaiige rondvliegende blikjes, mensen glijden uit op bananenschillen, mensen trappen met nieuwe schoenen in hondepoep en overall ziet men overvolle vuilniszakken. De slachtoffers verzamelen zich onder de naam "De Propere Gasten" en plannen om in aktie te komen tegen de "Vuile Kwasten". De gevolgen laten zich raden: er begint een echte vuilnisoorlog.

Eind goed, alles goed. Na de onzin van het gevecht te hebben ingezien ruimen ze samen de smurrie op en skanderen ze "Wijle zijn de propere gasten, neen, neen aan de vuile kwasten,"...

De klank op de stomme videotape is pianomuziek uit de jaren '30, de commentaren staan op tweetalige tekstpankanten. Deze videofilm 'De propere gasten' duurt 23'30" en is verkrijgbaar bij Maatwerk, Gemeentestraat 25, 1030 Brussel, tel.: 02/217 32 50.

ITALIAANSE VOGELBESCHERMERS BOEKEN RESULTATEN!

Italia... land van vogelvaarders en jagers! Toch zijn er (eindelijk) enkele lichtpuntjes in het vogelbeschermingsbeleid gekomen.

De Stichting Mondiaal Alternatief (Nederland) meldt ons enkele opzienbarende verwezenlijkingen van de Italiaanse Gruppo Naturalistico della Brianza. Een vogelvang-bedrijf te Lecco werd gesloten, en de Raad van State (Consiglio di Stato) nam de beslissing om de vogelvangst in de streek Fricili-Venetië-Giulia te verbieden. Ongeveer 1800 vogelvang-installaties kunnen hun deuren sluiten.

Het bleef niet bij deze successen: de burgemeester en de politie van Bornasco (Pavia) lieten, onder druk van de vogelbeschermers, geen schietwedstrijden op levende duiven meer toe.

En gelet op de EG-Vogelrichtlijn heeft de provincieraad van Como officieel beslist om in 1986 geen vergunningen meer te verlenen voor de vogelvangst met netten en lokvogels.

DV

LIJKEN IN HET GROEN

Het Gemeentebestuur van Dilbeek voorziet in de uitbreiding van de gemeentelijke begraafplaats Dilbeek-Centrum, en heeft hiervoor een perceel landbouwgrond gekozen dat deel uitmaakt van het Groengebied Wolfspuiten.

De vzw Werkgroep Wolfspuiten verzet zich met klem tegen de geplande uitbreiding ten koste van het groengebied, en dringt aan op de keuze van een nieuwe vestigingsplaats voor een waardig kerkhof.

GS

KMO-STUDIECENTRUM ORGANISEERT MILIEUKONGRES

1987 wordt uitgeroepen tot het jaar van het milieu. Het bedrijfsleven in het algemeen en de KMO's in het bijzonder worden in toenemende mate geconfronteerd met de milieuproblematiek. Voldoende reden

voor het KMO-Studiecentrum van de UFSAL te Brussel om op 18 en 19 september een kongres te organiseren rond het thema "Milieu en ondernemerschap - Kansen en bedreigingen voor KMO's". Het kongres zal de aandacht toespitsen op de volgende vier thema's: wetgeving relevant voor de KMO's, de bedrijfs-economische aspecten samenhangend met milieuwetgeving, stimulering en vorming tot milieubewust ondernemen en tenslotte de exploratie van nieuwe kansen, met in het bijzonder de mogelijkheden voor nieuwe bedrijvigheid inhakend op de milieuproblemen. Het kongres richt zich tot vier doelgroepen: de KMO-ers, de beleidsverantwoordelijken, de instanties die betrokken zijn bij adviesverlening, voorlichting, opleiding of begeleiding van KMO's en de milieuverenigingen.

Praktische informatie is te bekomen op het KMO Studiecentrum (Juff. B. Dupont), tel.: 02/427 99 60.

IV

BOOMPLANTAKTIE VAN DE STICHTING OMER WATTEZ

Streek-eigen beplantingen bewezen na de voorbije strenge winters hun frisheid in de tuin, terwijl niet-inheemse beplantingen er nu gehavend bij staan. Een goede reden om streek-eigen beplantingen aan te brengen in de tuin. Er zijn mogelijkheden te over om met inlandse boom- en struiksoorten dichte hagen en houtkanten aan te leggen. Voor grotere tuinen en boerenerven zijn hoogstamfruitbomen aangeraden. Deze soorten zijn veel resistenter en vragen minder onderhoud dan laagstammen. Bovendien kan een hoogstamboomgaard ook gebruikt worden als graasweide. Land- en tuinbouwers kunnen van de Provinciale Landbouwkamer van Oost-Vlaanderen tot 50% subsidie bekomen bij het aanplanten van streek-eigen groen. De Stichting Omer Wattez richt een boomplantaktie in. Hier kan men terecht voor het bestellen van hoogstamfruitbomen, bosplantsoen en hoog-

stammige loofbomen.

Voor verdere informatie kan men terecht bij: Milieucentrum van de Vlaamse Ardennen, Kattestraat 23, 9700 Oudenaarde, tel.: 055/31 80 91. ADJ

DE BTTB EN DE TGV

In een persbericht zette de Bond van Trein- Tram- en Busgebruikers haar standpunt tegenover de TGV en de LGV uiteen.

De BTTB staat positief tegenover de uitbouw en de modernisering van het spoorvervoer op alle niveau's, waardoor het aandeel van het openbaar vervoer in het totale verkeer verhoogt, wat dan weer veiligheid en milieu ten goede komen. In principe kunnen snellere treinen volgens BTTB inderdaad een bijdrage leveren om het dienstaanbod van het openbaar vervoer kwalitatief te verbeteren. In België evenwel zijn er andere prioriteiten, zoals het stadsvervoer, de vele verkeersknelpunten en het capaciteitsgebrek op de spoorlijnen van het korte-afstandsvervoer. De gesugereerde aanleg van een LGV door ons land dient volgens de BTTB enkel het internationale vervoer op de langere afstand. De aanzienlijke investeringen die ermee gepaard gaan zullen geen fundamentele bijdrage kunnen leveren voor de oplossing van onze grootste verkeersproblemen. Bovendien blijft er dan geen geld meer over voor investeringen in de werkelijke knelpunten van het spoornet in België. Verder is de aanleg van een LGV zoals voorgesteld via Herentals een grootschalige ingreep die heel wat schade kan toebrengen aan de leefomgeving. Ook is het volgens de BTTB onaanvaardbaar dat dit dossier over de hoofden van de burgers zou geregeld worden, dat voorziene procedures en inspraakmogelijkheden opzij geschoven zouden worden. De Bond wenst dienovereenkomstig:

-modernisering van het bestaan-de spoornet met op de hoofdlijnen richtsnelheden van 160

tot 200 km/u. (bij voorkeur binnen het bestaande spoorwegdomein);

-omwerking van stationsempalcementen voor sneller binnen- en buitenrijden van de treinen;
-op die gemoderniseerde infrastructuur snellere internationale treinen (eventueel doorlopende TGV's), IC's en IR's laten rijden;

-spoedige uitbouw van voorstadsvervoer per spoor rond de grote steden;

-voor elke ingreep die het bestaande spoorwegdomein te buiten gaat de opstelling van een milieu-effektrapport, dat meetelt in de besluitvorming. Deze moet verlopen volgens de voorziene democratische procedures.

TDB

GREENPEACE POST

In mei '86 gaf de Regie der Posterijen twee speciale postzegels uit met als thema "De bescherming van de natuur en het leefmilieu". Greenpeace België wenst zich aan te sluiten bij dit edukatief opzet en publiceerde twee postkaarten. Deze in beperkte oplage gedrukte postkaarten,

illustreeren Greenpeace in actie. Steun de akties van Greenpeace door deze kaarten te kopen.

Het volstaat 150 fr. + 25 fr. (portkosten) over te maken of te storten op rekeningnummer 001-1487110-79 van Greenpeace Merchandise, Brugge.

ADJ

MOTORENGEWELD TE WAAS-MUNSTER

De vzw Durme heeft zich formeel uitgesproken tegen de aanvraag om een motorcross-terrein in te richten te Waasmunster. De vzw vindt het motorcrosssterrein (waar nu al illegaal gereden wordt) in strijd met de bestemming aangegeven op het gewestplan. De omgeving van het terrein is trouwens een rustig wandelgebied en de vereniging organiseert er geregeld geleide natuurwandelingen.

Vzw Durme is verder de mening toegedaan dat het legaliseren van illegaal motorcrossen een slechte beleidsmaatregel is. Het legaliseren zal geen afname maar wel een toename van motorcrossactiviteit veroorzaken. Ook beperkingen opleggen

inzake aktiviteitsduur is volgens de organisatie zinloos door een te gebrekkige controle.

Tenslotte klaagt de vzw de nu al gehouden kinder-motorcrossen aan, een aktiviteit die nadrukkelijk door de wet verboden is.

In een brief aan minister Lenssens hebben zij geadviseerd de vergunning niet toe te kennen.

JV

TJERNO-INFO IN FRANKRIJK?

In het Zuidfranse Avignon heeft de kernramp in Tsjernobyl ook al voor de nodige opschudding gezorgd. De vereniging "Coördination Vauclusienne pour le desarmement" ijvert voor het installeren van een onafhankelijke wetenschappelijke instelling die de Franse nucleaire toestanden moet onderzoeken. Een tweede belangrijke eis is het instellen van informatiekanalen i.v.m. dit onderwerp naar de bevolking toe. **Kontaktadres: Codene BP 142 Avignon Cedex HB**

OTTERPROJEKT IN PLANCKENDAEL (MECHELEN)

Op een werkvergadering van de IVCN- "Otter Specialist Group" (mei '86 te Kaposvar - Hongarije) werd het beleid van België met betrekking tot de waterkwaliteit fel bekritiseerd.

De otter is een sterk bedreigde diersoort in Europa. Jacht, biotoopvernietiging en een slechte waterkwaliteit eisen nog steeds een hoge tol. De IVCN steekt niet onder stoelen of banken dat België een heleboel (lees: de laatste!) biotopen van de otter vernietigt door beeksaneringen en beekrechttrekkingen. Bovendien is de waterkwaliteit van de onbevaarbare waterlopen onstellig slecht.

De "Otter Specialist Group" vraagt dan ook aan wetenschappelijke instellingen (zoo's)

om van start te gaan met onderzoekingen en gerichte kweekprogramma's. De Zoo van Antwerpen (KMDA) reageerde reeds positief op die oproep. Met de steun van het WWF-België start men in Plankendaal (Muizen bij Mechelen) een "otterprojekt". Bedoeling is om op korte termijn een otterbestand te kweken en de jongen te reintroduceren in geschikte Belgische natuurgebieden. Gelet op de financiële toestand van de Zoo, zijn alle bijdragen meer dan welkom (rek.nr. 230-0407400-20 ten name van Otterwerkgroep Planckendaal).

DV

DE OTTER

DE OLYMPISCHE OTTER

Wordt de otter de maskotte voor de Olympische Spelen in 1992 (indien ze in Amsterdam gehouden worden), dit in navolging van de beer van Moskou en de tijger van Seoel? De idee om de otter als maskotte voor de O.S. naar voor te schuiven is afkomstig van de Stichting Otterstation Nederland uit Groningen. Deze recent opgerichte vereniging zet zich in voor het behoud van de otter en zijn leefgewoonten. Met de keuze van de otter als Olympisch dier, wil men de publieke opinie wijzen op de benarde toestand van de otter in Europa. De oorzaak hiervoor moeten we zoeken in de aantasting van zijn leefmilieu: watervervuiling, drainage, kanalisatie en sanering zijn de voornaamste bedreigingen.

ADJ

publikaties

Praktische handleiding voor een vernieuwd gemeentelijk wegbermbeheer; Hilde Stoop en Willy IJserbyt; Opbouwwerk Interleuven, Brouwersstraat 4, 3000 Leuven, tel. 016/23 58 37; 1986; 145 blz., ill.; 300 fr.

Handig werkinstrument waarin getracht wordt om de bedoeling van de wetgever om een natuurvriendelijk wegbermbeheer te realiseren in de gemeente, heel praktisch en concreet te vertalen.

Notitie van de minister van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer naar aanleiding van de eindrapportage van de commissie evaluatie wet geluidshinder; Distributiecentrum Overheidspublikaties, Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/78 99 11; 1986; 56 blz.; 10 gulden, giro 751 onder vermelding van ISBN 90 346 0848 4.

De wereld van de vogels; I.C.J. Gailbraith en Philip Whitfield; Het Spectrum, Bijkhoevelaan 12, 2110 Wijnegem, tel. 03/353 98 00; 1986; 224 blz., ill.; 795 fr., boekhandel.

Spectrum Natuurgids waarin de belangrijkste vogelsoorten, gerangschikt per familie, besproken worden met telkens gegevens over lengte, milieu, verspreiding, leefwijze, gedrag en voortplanting.

Het gif, u en ik; Marcel Schuttelaar; Stichting IVIO, Postbus 37, NL-8200 AA Lelystad, tel. 00/31/3200/26 514; 1986; 20 blz., ill.; 3,5 gulden, giro 287934.

AO-boekje dat ondubbelzinnig en zonder omwegen aangeeft wat er moet gebeuren om het gifprobleem op korte termijn op te lossen.

Zure neerslag; Piet Bruinsma; Stichting IVIO, Postbus 37, NL-8200 AA Lelystad, tel. 00/31/3200/26 514; 1986; 25 blz., ill.; 3,5 gulden, giro 287934.

In dit AO-boekje worden zowel de oorzaken als de effecten van zure neerslag verklaard; mogelijke remedies worden ook besproken.

Wat bloeit langs Gentse wegen: groen en groengebruik in de stad Gent; Hilde De Buck, Ella Hertogen, Jan Verboren en Dirk Waelput; Federatie voor Milieubescherming Gewest Gent, Coupure 168, 9000 Gent, tel. 091/23 41 77; 1986; 120 blz., ill.; 450 fr.

Eindrapport van een eko-sociologisch onderzoek naar het voorkomen en de mogelijke valorisatie van de kleinere en grotere groene ruimten in de stedelijke en randstedelijke gebieden van de Gentse agglomeratie.

De kostprijs van elektriciteitsopwekking in 2000; J. Oude Lohuis, M. Geerts, W. Biesiot en D. Dijk; Rijksuniversiteit Groningen, Interfakultaire Vakgroep Energie en Milieukunde, Postbus 72, NL-9700 AB Groningen, tel. 00/31/50/63 46 09; 1986; 34 blz.; 5 gulden.

Rapport waarin een aantal rekeningen gepresenteerd worden omtrent de kosten van de elektriciteitsvoorziening in het jaar 2000, en de gevoeligheid hiervan voor veranderingen in de lange termijn dollarkoers en olieprijsontwikkeling.

Autobezit en autogebruik; Pieter M. Schrijnen; Universiteit van Amsterdam, Wetenschapswinkel, Herengracht 530, NL-1017 CC Amsterdam, tel. 00/31/20/525 47 77; 1986; 207 blz.; 15 gulden, giro 503 2018.

Een inventarisatiestudie over factoren die samenhangen met of van invloed zijn op bezit en gebruik van de personenauto, en over instrumenten die autobezit en autogebruik kunnen doen verminderen.

Nitraat in Nederland; Hans de Potter; Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33 13 28; 1986; 74 blz.; 9,5 gulden, giro 253 70 78.

Studierapport dat ingaat op het voorkomen en de herkomst van nitraat in lucht, water en bodem, en op de effecten ervan op de natuur. De grondwatervervuiling door nitraat wordt extra belicht en er worden ook een aantal oplossingen aangegeven.

Het (on)zichtbare werk; Moniek Mol; Werkcentrum Opbouwwerk, Singel 272, NL-3311 HK

De in de rubriek 'Publikaties' opgenomen boeken zijn **niet** verkrijgbaar bij de Bond Beter Leefmilieu, tenzij uitdrukkelijk vermeld. Ze kunnen wel geraadpleegd worden in de Milieubibliotheek van de Bond Beter Leefmilieu: Aarlenstraat 25 te Brussel, 1ste verdieping; geopend tijdens de kantooruren. Gelieve dus te bestellen via de betreffende uitgeverij of de boekhandel; adres, telefoonnummer, prijs en eventueel rekening- of gironummer worden telkens aangeduid. Steeds de titel vermelden van het gewenste boek, indien men via een rekening- of gironummer bestelt.

De goedkoopste manier om een boek in het buitenland te bestellen is per internationale postwissel. Formulieren hiervoor zijn in de postkantoren verkrijgbaar. Enkel de boeken met het recyclage-emblempje werden gedrukt op kringlooppapier.

Dirk Serneels

Dordrecht, tel. 00/31/78/14 14 43; 1986; 102 blz.; 10 gulden.

Studiemap die voor opbouw- en buurtwerk(st)ers een signaal wil zijn in die zin dat al lezend duidelijk wordt dat het milieu en de vervuiling ervan invloed heeft op de leefbaarheid van buurten.

Verkeersbeleid is van levensbelang; R. Deglein, R. Maris en E. Potargent; Streekontwikkeling Zuid-Limburg, de Schiervelstraat 6-8, 3700 Tongeren, tel. 012/23 29 61 toestel 230; 1986; 89 blz., ill.; 80 fr., rek.nr. 001-0260399-30.

Brochure waarin gepleit wordt voor een verkeersbeleid dat is afgestemd op de kleinschaligheid van woonkernen en verspreide woningbouw om also leven en wonen op het platteland aangenamer te maken.

 Autobezit en -gebruik; Marnix Bruggeman; Stop de Kindermoord, Eerste Nassaustraat 5-1, NL-1052 BD Amsterdam, tel. 00/31/20/82 63 22; 1986; 30 blz., ill.; 2 gulden, giro 302 88 36.

Samenvatting van de hoger vermelde literatuurstudie 'Autobezit en auto-gebruik' van Pieter Schrijnen.

 Meerjarenplan bodemsanering: kerngegevens en resultaten van scenario's; P.K. Koster en W. Wils; Distributiecentrum Overheidspublikaties, Postbus 20014, NL-2500 EA Den Haag, tel. 00/31/70/78 99 11; 1986; 102 blz.; 21 gulden, giro 751 onder vermelding van ISBN 90 12 05318 8.

Onderzoeksrapport waarin een simulatiemodel van een bodemsaneringsoperatie ontwikkeld wordt, waarmee de consequenties van lange-termijnsenario's doorgerekend kunnen worden.

 Aktualisatie en uitbreiding inventarisatie bodemverontreinigingsgevallen in de provincie Utrecht; T.W. den Hoed en W. Veerkamp; Distributiecentrum Overheidspublikaties, Postbus 20014, NL-2500 EA Den Haag, tel. 00/31/70/78 99 11; 1986; 92 blz.; 19,5 gulden, giro 751 onder vermelding van ISBN 90 12 05319 6.

Studie die beoogt om een methode te ontwikkelen waarmee meer inzicht kan worden verkregen in aard en omvang van bodemvervuilingen die voor sanering in aanmerking komen.

Het raadsel van het leven: een beeld van de evolutie op aarde; Joyce Pope en Josef Reichholf; Elsevier, Leuvensesteenweg 325, 1940 Woluwe-Zaventem, tel. 02/720 90 90; 1986; 159 blz., ill.; 725 fr., boekhandel.

Na een inleiding en een bespreking van de veelzijdigheid van verschillende levensvormen, wordt er in afzonderlijke hoofdstukken stilgestaan bij de verschillende stadia in ontwikkeling van plant en dier: de oorsprong van het leven, één- en meercellige organismen, leven in het water en leven op het land.

Dier: bedreiging, beheer, bescherming; Reinier

Akkermans en Wim Ruitenbeek; Stichting Kritisch Faunabeheer, Renkumseheide 10-12, NL-6871 NR Renkum, tel. 00/31/8373/168 79; 1985; 130 blz., ill.; 12,5 gulden, giro 130 93.

Boekje over het beheer, de bedreiging en de bescherming van 16 zoogdiersoorten en 27 vogelsoorten (inheems): mol, haas, wezel, edelhert, vos, knobbelswaan, kievit, fazant, Vlaamse gaai, kauw, buizerd,...

Regionale fietspadenplanning; Streekontwikkeling Noord-Limburg, Oud Gemeentehuis, Dorp 30, 3582 Neerpelt, tel. 011/64 02 09; 1986; 138 blz.; 200+39 fr.

Dossier waarin een status questionis wordt opge maakt van de bestaande toestand inzake fietspadeninfrastructuur in Noord-Limburg, met daaraan verbonden ook de knelpunten en onveiligheidsproblemen.

Kringloop en middenstand; Viona Westra; Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand, Kongresstraat 33, 1000 Brussel, tel. 02/219 34 34; 1986; 62 blz.; 115 fr., rek.nr. 091-0015842-60.

Brochure over recycling en recuperatie, die dieper ingaat op de kringloop van papier, kunststoffen, metaal, glas en afvalolie.

Milieuhinderkaart van het distrikt Deurne; Stad Antwerpen, Milieudienst, Van Immerseelstraat 11-23, 2018 Antwerpen, tel. 03/231 87 30; 1986; 96 blz., ill.; gratis.

Maakt een inventaris op van de in Deurne veroorzaakte en/of waargenomen milieuhinder; met talrijke kaarten.

Het Zoerselbos: inventarisatieresultaten en richtlijnen voor het beheer; Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel, tel. 02/511 18 40; 1985; 445 blz.; 200 fr.

Onderzoeksrapport waarin zowel de resultaten van een wetenschappelijke studie van het Zoerselbos (gelegen tussen Antwerpen en Turnhout) als het hierop gebaseerde beheersplan zijn opgenomen; met afzonderlijke kaarten.

Okó-Ratgeber Waschmittel; Jonas Herrmann, Wolfgang Milarch en Uwe Lahl; Haldenwang, Schangrila; verkrijgbaar bij: Akwarius-Belgie, Toekomststraat 17, 9800 Deinze, tel. 091/ 86 64 71; 1985; 285 blz.; 490+30 fr.

Duitstalig boek dat uitgebreid ingaat op de samenstelling en werking van wasmiddelen; het bevat tevens de resultaten van een onderzoek naar het al dan niet milieuvriendelijk zijn van in natuurwinkels verkrijgbare wasmiddelen.

 De Delta, ondeelbaar; Delta-overleg, Postbus 334, NL-4460 AS Goes, tel. 00/31/1100/282 59; 1986; 88 blz.; 9,25 gulden, giro 298 29 42.

Verslag van het op 6 februari jl. gehouden symposium waar wetenschappers, agrariërs, natuurbeschermers, politici enz. tezamen kwamen om te praten over de problemen in en de toekomst van de Delta.

puzzelen

Met behulp van de hieronder gegeven lettergrepen kunnen 20 woorden gevormd worden; naast de omschrijving is ook het aantal letters gegeven. Bij een juiste oplossing verschijnen er op de eerste en de vijfde verticale rij de namen van 4 bekende Belgische natuurgebieden. De oplossingen dienen ons voor 6 oktober te bereiken: Milieurama Puzzelen, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel. U hoeft ons enkel de namen van de vier natuurgebieden op te sturen. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van november.

LETTERGREPEN: AR/BANK/BOS/DA/DER/DER/DI/DI/DOORN/-DRIN/E/EL/EL/ES/FEN/GAAL/GE/HAN/HOOI/HOUT/HOUT/IEU/-IL/IN/JE/KA/LE/LO/MA/MER/MIL/NOOT/NUM/ONT/PE/RA/-RAAN/SAL/SEEN/SING/TER/TI/TI/U/UM/UM/VER/VER/VLIN/-WAL/WAL/ZING/ZOET/ZOL/ZUUR/

1. Eetbare houtige wortel	
2. Okkernoot	
3. Onwettig	
4. Admiraalvlinder	
5. Dood dierenlichaam	
6. Zwaar metaal	
7. Afvalwaterverwijdering	
8. Maandblad	
9. Waalse kerncentrale	
10. Deel van een boerderij	
11. Massale boomkapping	
12. Kerncentralebrandstof	
13. Radioactieve waterstof	
14. Sterk zuur (HNO ₃)	
15. Zwam op boomstronken	
16. Wal met kreupelhout	
17. Ahorn, Spaanse aak	
18. Wit week metaal (In)	
19. Verboden insecticide	
20. Wild zwijn	

Oplossing van het juni-nummer: 1. Chloorgas; 2. Hazelaar; 3. Olietanker; 4. Orchidee; 5. Zaaghaai; 6. Dalmatiër; 7. Olie-noot; 8. Drijfgas; 9. Eencellig 10. Windgenerator; 11. Anaëroob; 12. Afgraving 13. Roofvogel 14. Dender; 15. Dagvlinder 16. Ontzilten 17. Elpenbeen; 18. Lekkerker; 19. Meststof.

De 6 vestigingsplaatsen van kerncentrales: Chooz, Dodewaard, Doel, Mol, Tihange en Gravelines.

Uit de juiste oplossingen werd J. Heyligen uit Heusden als winnaar geloot. Een boekenpakket wordt eerstdaags verstuurd.

Dirk Serneels

ILLUSTRATIES

kaft en blz. 3: archief Milieurama; blz. 5: No Nukes; blz. 6: bibliotheek BBL; blz. 11: Archief Milieurama; blz. 14 en 17: Ministerie Economische Zaken; blz. 16: Ebes; blz. 19: Siemens; blz. 20: Archief Milieurama; blz. 25: reclame bron onbekend; blz. 28: eigen foto.

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE:

Aarlenstraat 25, 1040
BRUSSEL.
Tel. 02/230.94.10

JAARABONNEMENT:

400 fr. te storten op rek.nr.
427-9082201-48 van de Bond
Beter Leefmilieu v.z.w.
Steunabonnement: 1000 fr.
Buitenland: 550 fr.
Los nummer: 50 fr.

HOOFDREDAKTEUR:

Dirk Van Melkebeke
REDAKTIESEKRETARIS:

Geert Selleslach

MEDEWERKERS:

Hendrik Buekens
Tania De Buck
Annemie De Jonghe
Mark Depaepe
Koen Goemans
Lieve Grauls
Ann Kenis
Bea Lootens
Dirk Serneels
Geert Suy
Jean-Luc Van den Eede
Dirk Vercammen

LAY-OUT:

Mark Depaepe

TIKWERK:

Tania De Buck

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Dirk Van Melkebeke

COPYRIGHT:

Overname van artikels wordt
aanbevolen, mits schriftelijke
toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT.

kalender

- * van 6 september tot 23 november 1986: tentoonstelling "het Zoniënwoud: kwijnen of overleven?" in Woudkasteeltje "ten Drijen Borren", Waversesteenweg 2241, 1160 Brussel, inl. tel.: 02/767 59 05.
- * 6 september in het kasteeldomein "de Ghel- linck" te Elsegem: zevende groenfeest der Vlaam- se Ardennen, inl. Milieucentrum, Kattestraat 23 te 9700 Oudenaarde, 055/31 80 91.
- * 12 en 13 september: weekend voor vrouwen uit gifwijken en voor milieuactieve vrouwen in de Volkshogeschool Drakenburgh te Baarn (Nederland), inl. Mienieke Enkhuizen, p/a Volks- hogeschool, 035/85 30 45.
- * 12 september in Parijs: groot symposium over de schade aan het Europees architectonisch patrimonium door luchtvervuiling, organisatie Europa Nostra en European Environmental Bureau, inl. EEB, Vautierstraat 29, 1040 Brussel, tel. 02/647 01 99.
- * 14 september: geleide natuurwandeling met als thema "spinnen" om 14.30 aan de ingang van het Fort 2 in Wommelgem, organisatie Natuurwerkgroep Fort 2, Van Asschestraat 78, 2220 Wommelgem, 03/321 28 08.
- * 14 september: tweede opendeur bij bio-teelt Frank Ruymen met kwis, standjes, spijs en drank, enz., inl. Trommelstraat 24, Schriek, tel. 015/23 35 60.
- * Vanaf 15 september, 16 lesdagen telkens op maandag: Hogere Kursus Akoestiek in Antwer- pen, inl. K.VIV, Jan Van Rijswijklaan 58, 2018 Antwerpen, 03/216 09 96.
- * Vanaf 17 september, 16 woensdagen telkens van 10 tot 17 uur: basisopleiding tot milieukonsu- lent in Kasteel Van Ham te Steenokkerzeel, georganiseerd door Vlied, Gebr. Vandeveldestraat 68, 9000 Gent, 091/23 20 64.
- * 18 en 19 september: kongres "milieu en ondernemerschap: kansen en bedreigingen voor KMO's" in KMO Studiecentrum UFSAL, Vrijheids- laan 17 te Brussel, inl. aldaar, 02/427 99 60 (Mw. B. Dupont).
- * 14 - 21 september: nationale natuurbescher- mingsweek, 21 september: nationale natuurbes- chermingsdag in Barvaux-Durbuy, inl. Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel, 02/230 94 10.
- * 23 tot 29 september: pelgrimstocht naar Assisi, georganiseerd door WWF, op 27 september besloten met een konferentie "Conservation: the need and the message", inl. WWF-Pilgrimage Coordinator 1196, Gland Switzerland, tel. 41(0)22 64 71 81.
- * van 25 september tot 20 oktober telkens op donderdagavond, cursus "Gezond bouwen en wonen" inl. Elcker-ik, Breughelstraat 33 te 2018 Antwerpen, tel. 03/218 65 60 (Gie Verbunt).
- * 4 en 5 oktober van 10 tot 19 uur: Het Andere Boek, Handelsbeurs, Meir, Antwerpen.
- * 4 en 5 oktober: natuurbeheersweekend Wijne- gem-park, inl. D. Vercammen, 03/235 95 86 ('s avonds).
- * 4 oktober: Studiedag Zure Regen voor het basisonderwijs. De Kleine Aarde, Munsel 17, 5280 AD Boxtel, inlichtingen aldaar.
- * 4 en 5 oktober: Studieweekend in de Hoge Venen over Verzuring, georganiseerd door de Werkgroep Zure Neerslag van de Bond Beter Leefmilieu en Werkgroep Technologie van Dialoog vzw, inl. Werkgroep Technologie, Blijde inkomst- straat 109, 3000 Leuven, 016/23 26 49.
- * 4 oktober: opening Week van het Bos 1986, inl. Dienst Bos- en Groenbeheer, Belliardstraat 12, 1040 Brussel.